

ÕPETAMISE VÄLJAKUTSED DISTANTSÕPPES

Õppejõudude tagasiside

2021

November

ÕPETAMISE VÄLJAKUTSED DISTANTSÕPPES

Õppejõudude tagasiside

Uuringu õpetamise väljakutsetest distantsoopes
õppejõudude vaatest tellis Tartu ülikooli rektoraat.
Uuringu tegi Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike
rakendusuuringute keskus RAKE.

UURINGU AUTORID:

Mary-Ann Kubre
Bogdan Romanov
Liana Roos
Siim Espenberg

Uuringu tegijad tänavad Aune Valku pühendatud aja ja
soovituste eest.

RAKE

RAKE on võrgustikutüüpi rakendusuuringute keskus.
Meie missioon on edendada teadmisel põhinevat
otsustamist Eesti ühiskonnas. Lisaks RAKE meeskonnale
kaasame kõrgeima kvaliteedi tagamiseks oma
uuringutesse valdkondlikke eksperte nii Tartu Ülikoolist
kui vajadusel ka väljastpoolt. RAKE võrgustikust leiab nii
sotsiaalteadlasi kui meditsiini-, loodus-, tehnika- ja
humanitaarteaduste valdkonna esindajaid.

KONTAKTANDMED:

Lossi 36-303, 51003, Tartu
rake@ut.ee
<http://skytte.ut.ee/et/rake>

ISBN:

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS. VASTAJATE TAUSTAANDMED	6
2. ÕPETAMIS- JA HINDAMISMEETODID KAUGÕPPES	9
2.1. ÕPETAMISMEETODITE KASUTAMISSAGEDUS.....	9
2.2 HINNANGUD MEETODITELE	11
2.3 LISAKOMMENTAARID	12
2.4 HINDAMISMEETODID	17
3 KAUGÕPPEGA SEOTUD PROBLEEMID	20
3.1 2020/2021. ÕPPEAASTAL ESINENUD PROBLEEMID.....	20
3.2 LISAKOMMENTAARID	22
4 ABI SAAMINE.....	22
4.1 MIS OLI HÄSTI JA KUST SAADI TUGE?	22
4.2 LISAKOMMENTAARID	24
4.3 MILLIST ABI OLEKSITE VEEL VAJANUD?	25
5 ÜLDINE HINNANG TARTU ÜLIKOOLI TOIMETULEKULE	29
5.1 KUIDAS HINDATE TARTU ÜLIKOOLI TOIMETULEKUT TERVIKUNA?.....	29
5.2 LISAKOMMENTAARID	31
6 SOOVITUSED TULEVIKUKS	32
6.1 SOOVITUSED DISTANTSÕPPE PARENDAMISEKS	32
KOKKUVÕTE.....	35

1. SISSEJUHATUS.

VASTAJATE TAUSTAANDMED

Juunis 2021 viis Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuringute keskus RAKE koostöös Tartu Ülikooli õppeosakonnaga läbi õppejõudude küsitluse, milles paluti hinnata 2020/2021. õppeaasta kaugõppe eri aspekte.

Küsimustik saadeti 3190-le Tartu Ülikooli töötajale. Nende seas oli nii neid, kellel oli aktiivne töösuhe Tartu Ülikooliga kui ka neid, kellel aruande koostamise hetkel aktiivne töösuhe puudus, kuid kellel oli ülikooli e-posti aadress. Küsitlusperioodi jooksul saadeti meeldetuletuskiri neile, kes polnud kuue päeva jooksul peale esmase teate saamist küsimustikku täitma asunud. Küsimustiku saanute seas oli neid, kes pöördusid küsitluse läbiviija poole ja andsid teada, et nad ei viinud 2020/2021. õppeaastal Tartu Ülikoolis läbi õppetööd. Võimalikuks põhjusteks võis olla see, et õppeainete infot ei olnud Õppeinfosüsteemis (ÕIS) väljavõtte tegemise hetkeks uuendatud, st küsimustik saadeti ka neile, kes enam õppetööga ei tegelenud. Samuti on võimalik, et mõnede küsimustiku saajate põhitöök ei ole õppetöö (nt tegelevad sellega vaid vähesel määral), mistõttu neil oli raske hinnata kaugõppe õnnestumist ja efektiivsust. Seega on üldkogum tegelikkuses väiksem kui 3190, kuid kui suur, pole teada.

Küsimustiku avas 959 (29,95%) õppejõudu ning selle täitis täielikult 563 vastajat (17,58% koguvalimist, 58,71% küsimustiku avanutest). Seega on valimi maht piisav, et teha üldistavaid järeldusi üldkogumi kohta¹. Analüüsis on sisendiks vaid need andmed, kus vastaja täitis küsimustiku täielikult.

Vastanute vanused jäid vahemikku 19–88 aastat (keskmine vanus üldvalimis oli 45,0 aastat, standardhälve oli 11,7). Vastanutest 58,3% olid naised. Hii-ruut testid ei näidanud statistiliselt olulisi erinevusi vastajate hinnangutes ei soo ega vanuse kaupa, mistõttu ei ole aruandes hinnanguid nende tunnuste alusel eristatud.

Vastata oli võimalik nii eesti kui inglise keeles. Valdavalt täitsid vastajad küsimustiku eesti keeles (488 inimest, 86,68% küsimustiku lõpuni täitnutest). Eesti ja inglise keeles vastajate vastuseid on aruandes vaadatud nii eraldi kui ka koos – valikvastuste puhul eraldi ning avatud küsimuste korral koos. Kuigi eesti ja inglise keeles vastanute hinnangute vahelised erinevused olid statistiliselt olulised, ei toonud avatud küsimuste kvalitatiivne sisuanalüüs eesti ja inglise keeles vastanute vastustes erisusi esile. Seega on aruandes toonud välja nii eesti- kui ingliskeelseid tsitaate avatud vastustest.

Küsitlusperioodi lõppedes sidusid uuringu autorid küsimustiku vastused vastajate Tartu Ülikooli töökohta(de) infoga: valdkond, instituut või osakond, ametinimetus ja koormus. Need andmed said autorid Tartu Ülikooli õppeosakonnast. Andmeid valdkonna alusel ei kaalutud, kuna andmeanalüüs näitas, et üldkogumi ja valimi jaotuvused olid sarnased, st andmed olid vastavuses (vt TABEL 1).

¹ 5% olulisuse nivool oleks minimaalne vajalik valimi maht 3032 suuruse üldkogumi puhul 343, selle ületab saavutatud valimi maht enam kui 1,6-kordselt.

TABEL 1. Valdkondade ja valdkonnaväliste üksuste esindatus küsitlusele vastanute (*Osamäär valimis*) ja kõigi küsitluse saanute (*Osamäär üldkogumis*) kaupa esimese töökoha põhjal

Valdkond	Osamäär valimis	Osamäär üldkogumis
Sotsiaalteaduste valdkond	30,4%	25,5%
Loodus- ja täppisteaduste valdkond	28,5%	30,9%
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond	22,4%	19,6%
Meditsiiniteaduste valdkond	17,0%	22,0%
Valdkondadevälised asutused	1,8%	2,0%

Analüüsis tuleb arvestada andmestiku eripäraga: osa Tartu Ülikooli töötajatest töötab ülikoolis mitmel ametikohal (samuti ka eri valdkondades ja instituutides), st nad võivad samaaegselt täita nii akadeemilisi kui mitteakadeemilisi rolle. Küsitluse saanutest oli 700-l (21,9%) ning küsitluse lõpuni täitnutest oli 177-l (31,4%) vähemalt kaks ametikohta. Analüüsis lähtuti õppeosakonnalt saadud andmestikus esimesena märgitud ametikohast. Mitme ametikoha puhul oli ametite järjestus järgnev: töösuhe õppejõuna, töösuhe teadurina, töösuhe õppeülesande täitjana ning töösuhe mitteakadeemilisel ametikohal. Seda kitsendust tuleb analüüsitulemusi tõlgendades kindlasti silmas pidada, et mitte teha ekslikke järeldusi: **esimesena märgitud ametikoht ei ole osale vastanutest ainus ametialane roll Tartu Ülikoolis ning nad võivad täita ka teisi rolle**, mis võivad olla koormuselt suuremad, vastaja jaoks olulisemad vms. Seetõttu ei ole analüüsis eristatud akadeemilise-mitteakadeemilise töö sfääri ning andmeid ei ole kaalutud eespool nimetatud tunnuste alusel, kuna mitmes kohas ja/või rollis töötavate inimeste meelevaldne seostamine vaid ühega neist ei oleks sisuliselt õige ja võiks viia ebaõigete järeldusteni.

Esimese ametikoha põhjal jaotusid vastajad valdkondadesse järgnevalt (vt TABEL 1): 159 vastanut sotsiaalteadustest (30,4% vastanutest), 149 vastanut loodusteadustest (28,5%), 117 vastanut humanitaarteadustest ja kunstidest (22,4%), 89 vastanut meditsiiniteadustest (17,0%) ja 9 vastajat ülikooli asutustest ning tugiyüksustest (1,8%). Lisaks vastas küsimustikule 40 vastajat (7,1% vastanute koguarvust), kellel puudus väljavõtte koostamise hetkel õppeosakonna andmetel töösuhe Tartu Ülikooliga, mistõttu puudus õppeosakonna andmebaasis info nende valdkonna ning ameti kohta. Küll aga olid need isikud varem tegelenud õppetöoga, mistõttu saadeti küsimustik ka neile.

Enim esindatud ametikohad üldvalimis olid järgnevad: kaasprofessor (104 vastanut, 18,5% vastanutest), lektor (73 vastanut, 13,0%), õppeülesande täitja (70 vastanut, 12,4%), nooremlektor (61 vastanut, 10,8%) ning professor (53 vastanut, 9,4%). Teiste ametite puhul jäi osakaal vastanute hulgas alla 9%. Analüüside kohaselt ei erinenud vastanute hinnangud ametikohtade kaupa, kuid peatükis „5 Üldine hinnang Tartu Ülikooli toimetulekule“ on toodud välja kõikide vastanute hinnangud ametikohtade gruppide kaupa andmaks ülevaadet eri ametigruppide üldisest hinnangust. Selleks

jaotati Tartu Ülikooli Personaliosakonna abiga vastanud viite gruppi: professor (n=55), kaasprofessor (n=104), lektor (n=216), teadur (n=9), külalisõppejõud (n=100) ning mitteakadeemiline personal (n=39). Nimetatud grupid koosnesid järgnevatest ametitest: professori grupp professoritest ja emeriitprofessoritest; kaasprofessori grupp kaasprofessoritest, lektori grupp lektoritest, nooremlektoritest, õpetajatest ja assistentidest; teaduri grupp teaduritest ja nooremteaduritest; külalisõppejõu grupp õppeülesande täitjatest, tööettevõtjatest, külaliselektoritest, külalisprofessoritest ja külalisteaduritest; mitteakadeemilise personali grupp ülikooli mitteakadeemilistest töötajatest².

Eesti keeles vastajate puhul ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi ka valdkonna kaupa, küll aga esines statistiliselt oluline erinevus inglise keeles vastajate hulgas peatükis „5 Üldine hinnang Tartu Ülikooli toimetulekule“ valdkondade kaupa. Tulenevalt sellest on toodud välja ka eesti keeles vastajate hinnangud valdkondade kaupa.

² Küsimustikule vastasid järgnevad ülikooli mitteakadeemilised töötajad: analüütikud, analüütik-testijad, insenerid, juhid, koordinaatorid, projektijuhid, spetsialistid, tehnikud, direktorid, eksperdid, juhatajad, keemikud, kommunikatsiooni- ja turundusspetsialistid, konsultandid, kuraatorid, nõunikud, õppeprorektor, peaspetsialistid, programmijuhid ja sekretär-asjaajajad.

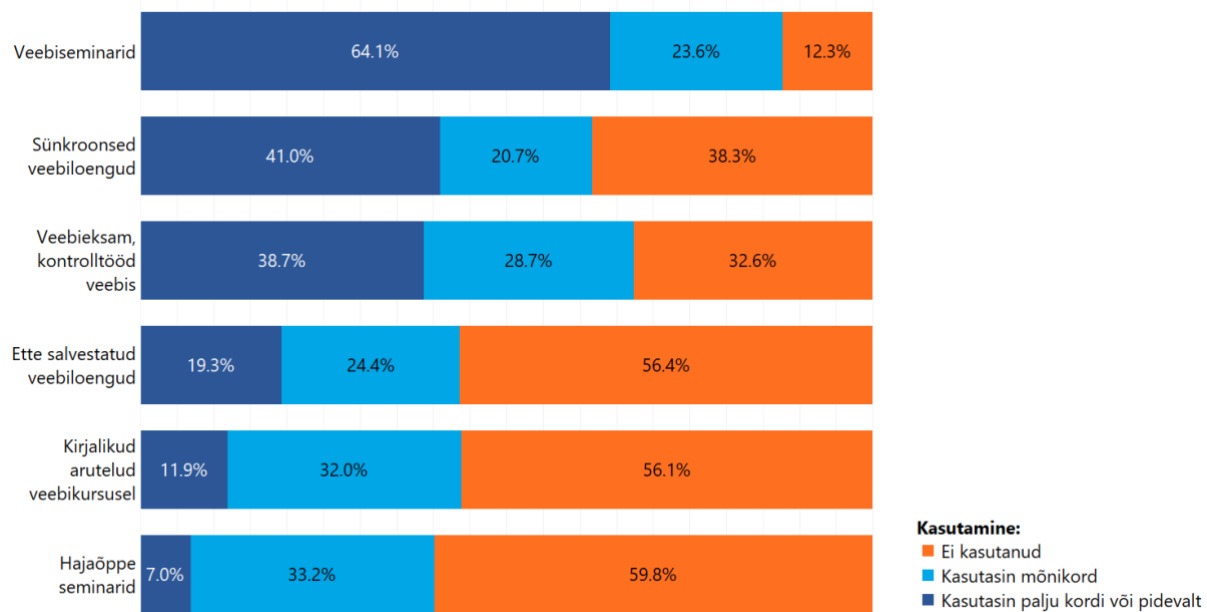
2. ÕPETAMIS- JA HINDAMISMEETODID KAUGÕPPES

2.1. Õpetamismeetodite kasutamissagedus

Esmalt uuriti vastajatelt erinevate kaugõppe (kaugõpe on õppevorm, kus õppijad ja õpetajad on füüsiliselt üksteisest eraldatud)³ meetodite kasutamissagedust 2020/2021. õppeaastal. Eesti ja inglise keeles vastajate vahel esinesid kasutussagedustes statistiliselt olulised erinevused (vt joonis 1 ja joonis 2).

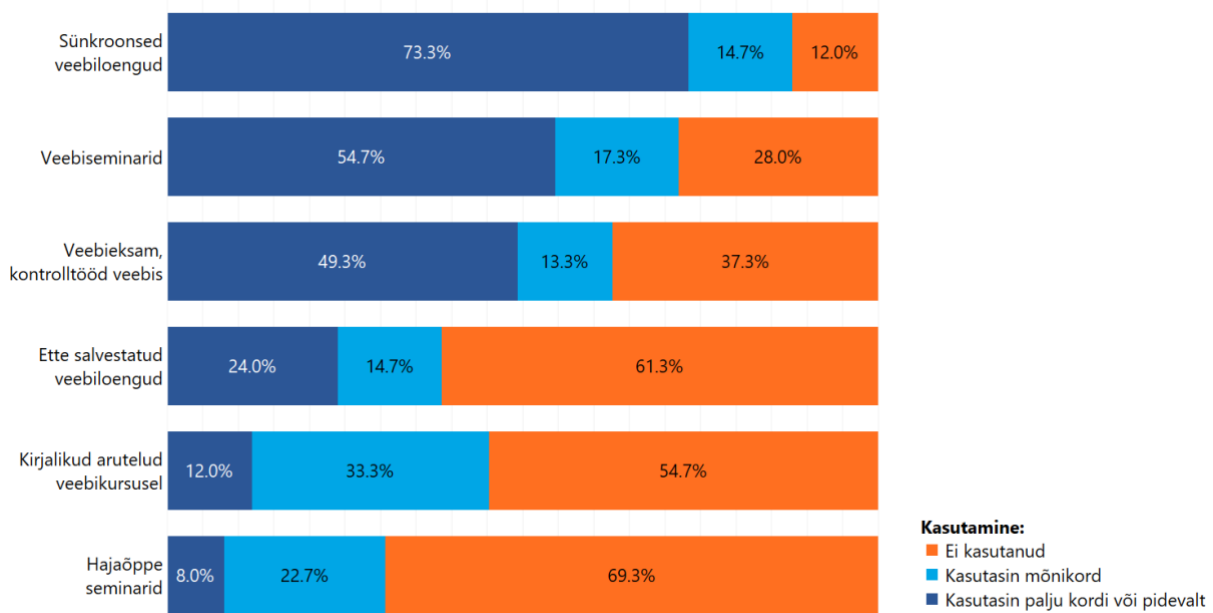
Küsimustikus nimetatud meetoditest kasutasid eesti keeles vastanud enim veebiseminare (313 vastanut, 64,1% vastanutest), sünkroonseid veebiloenguid (200 vastanut, 41,0%) ning veebieksameid ja -kontrolltöid (189 vastanut, 38,7%). Hii-ruut testide tulemused näitavad, et ametikohtade ega valdkondade vahel ei esinenud eri meetodite kasutamissagedustes olulisi erinevusi. Aruande peatükis „2.3 Lisakommentaariid“ on pikemalt analüüsitud vastanute kommentaare seoses kasutatud kaugõppemeetodite ja -vahenditega.

³ Digipädevus. <https://digipadevus.ee/sonastik/kaugope-distantsope/>.

JOONIS 1. Kaugõppemeetodite kasutamine Tartu Ülikoolis 2020/2021. õppeaastal (eesti keeles vastanud)

Inglise keeles vastajad kasutasid kaugõppe läbiviimisel enim sünkroonsed veebiloenguid (55 vastajat, 73,3%), veebiseminare (41 vastajat, 54,7%) ning veebieksameid ja -kontrolltöid (37 vastajat, 49,3%). Hii-ruut testide tulemused näitasid, et ametikohtade ega valdkondade põhjal ei esinenud eri meetodite kasutamissagedustes olulisi erinevusi.

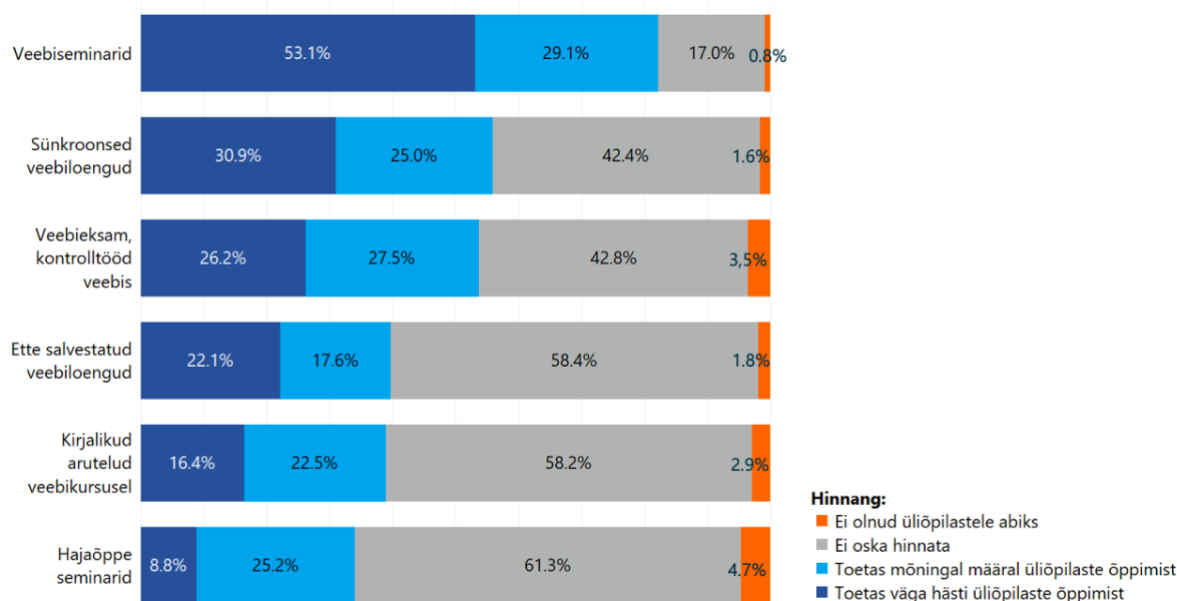
JOONIS 2. Kaugõppemeetodite kasutamine Tartu Ülikoolis 2020/2021. õppeaastal (inglise keeles vastanud)

Seega kokkuvõtlikult võib öelda, et eesti ja inglise keeles vastajate kolm enim kasutatud meetodit küll kattusid, kuid nende kasutamissagedused erinesid, st eesti keeles vastajad kasutasid enim

veebiseminare ja inglise keeles vastajad enim sünkroonseid veebiloenguid. Küll aga kattusid mõlema grupi kõige vähem kasutatud meetodid – hajaõppe seminarid, ettesalvestatud veebiloengud ning kirjalikud arutelud veebikursusel.

2.2 Hinnangud meetoditele

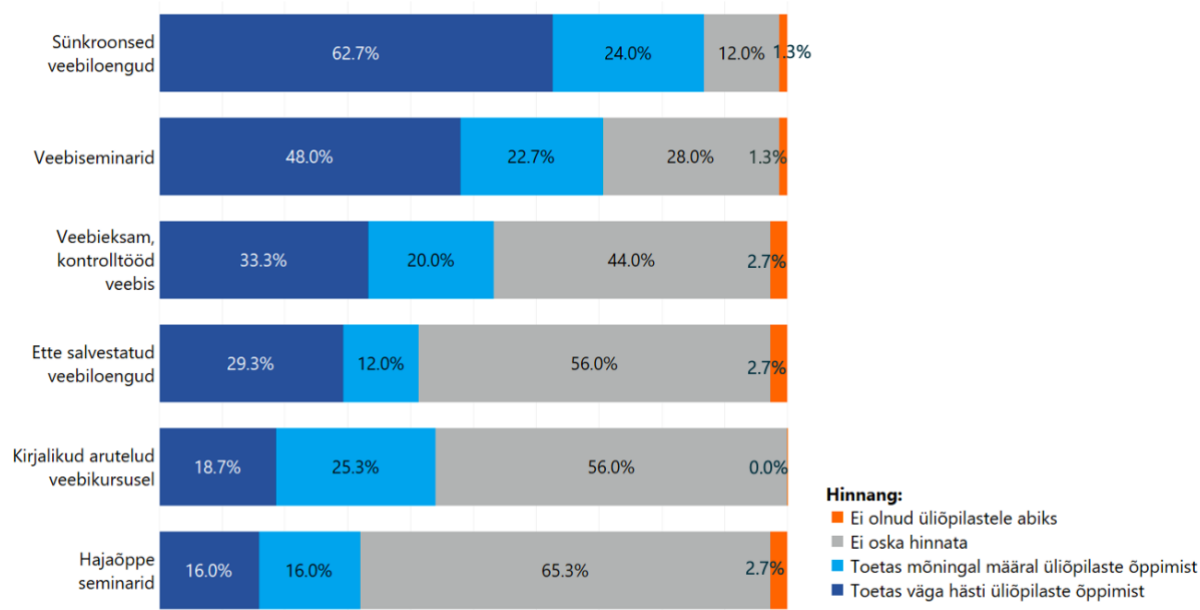
Küsitlusele eesti keeles vastajate hinnangud kaugõppemeetodite kasulikkusele tudengite õppimise toetajana sarnanesid ülal kirjeldatud meetodite kasutamissagedustele (vt joonis 3). Veebiseminare (259 vastanut, 53,1% vastanutest), sünkroonseid videoloenguid (151 vastanut, 30,9%) ning veebieksamid ja -kontrolltöid veebis (128 vastanut, 26,2%) hinnati tudengite õppimise toetamisel kõige kõrgemalt. Samas tasub märkida, et ühtki meetodit ei hinnatud üliõpilaste õppe toetamisel ebavajalikuks, pigem ei osatud paljusid meetodeid hinnata: näiteks 30,9% vastanutest hindas sünkroonseid veebiloenguid üliõpilaste õppimise toetamisel efektiivseks, kuid 42,4% vastanutest (207 vastanut) ei osanud selle meetodi efektiivsust hinnata. Meetodi või vahendi efektiivsuse hindamise keerulisust toodi välja ka avatud vastustes (vt aruande peatükk „2.3 Lisakommentaariid“). Üheks põhjuseks oli tõenäoliselt see, et vastajad ei ole kõigi küsimustikus toodud meetoditega kokku puutunud (joonised Joonis 1 ja joonis 2). Hii-ruut testide tulemuste põhjal ei esinenud statistiliselt olulisi erinevusi kaugõppemeetodite hinnangutes ei ametikohtade ega valdkondade kaupa.

JOONIS 3. Kaugõppemeetodite efektiivsuse hindamine Tartu Ülikoolis 2020/2021. õppeaastal (eesti keeles vastanud)

Hii-ruut testid näitasid, et eesti (Joonis 3) ja inglise keeles (Joonis 4) vastajate hinnangute erinevused olid statistiliselt olulised. Inglise keeles vastajad hindasid kõige kasulikumaks meetoditeks sünkroonsed veebiloengud (47 vastajat, 62,7% vastajatest), veebiseminarid (36 vastajat, 48,0%) ja veebieksamid ning -kontrolltööd (25 vastajat, 33,3%). Antud hinnangud kattusid ka inglise keeles vastajate enim kasutatud meetoditega. Nagu ka eestikeelsete vastajate puhul, ei hinnanud inglise keeles vastanud ühtki meetodit ebavajalikuks või -efektiivseks, pigem ei osatud mõne toodud meetodi efektiivsust hinnata, nt ei osanud 65,3% vastanutest (49 vastajat) hinnata hajaõppe seminarid,

56,0% (42 vastajat) kirjalike arutelude ning 56,0% (42 vastajat) ette salvestatud loengute efektiivsust, mis võib tuleneda meetodi vähesest kasutamisest. Hii-ruut testide tulemused näitasid, et ametikohtade ega valdkondade põhjal ei esinenud eri meetodite hinnangutes olulisi erinevusi.

JOONIS 4. Kaugõppemeetodite efektiivsuse hindamine Tartu Ülikoolis 2020/2021. õppeaastal (inglise keeles vastanud)

Kokkuvõtlikult saab öelda, et nii eesti kui ka inglise keeles vastajad hindasid kõige kõrgemalt meetodeid, mida nad ka enim kasutasid: eesti keeles vastanud veebiseminare, inglise keeles vastanud sünkroonseid veebiloenguid. Kummagi grupi puhul ei esinenud meetodit, mida vastanud ebaefektiivseks oleks pidanud, küll aga ei osatud mitmeid küsimustikus toodud meetodite efektiivsust üliõpilaste õppimise toetamisel hinnata. Üheks oluliseks põhjuseks on see, et vastanul puudus meetodi kasutamise kogemus või ei kasutatud seda piisavalt, et efektiivsust hinnata.

2.3 Lisakommentaariid

Peamisteks platvormideks ja programmideks, mida kasutati 2020/2021. õppeaastal nii lähi-, haja- kui ka kaugõppes, olid **Moodle**⁴ (sh **BigBlueButton** (edaspidi BBB) ja **H5P** võimalused; testide, kontrolltööde, iseseisvate ülesannete, õpipäevikute, aruteluforumite, loengute, seminaride ja praktikumide jaoks), **Panopto**⁵ (loengute läbiviimiseks ja salvestamiseks) ning **Zoom** ja **Microsoft Teams** (reaalajas läbiviidavate loengute, seminaride ja praktikumide jaoks):

*"I used [Microsoft] Teams and **MIRO**⁶ as an online whiteboard to teach."*

⁴ Moodle. <https://moodle.ut.ee/>.

⁵ Panopto. <https://www.panopto.com/>.

⁶ MIRO. <https://miro.com/>.

Ühe vastaja sõnul kasutas ta aine läbiviimiseks platvormi **Apprenticeship Simulator**⁷, mis oli sobivaks vahendiks kaugõppe läbiviimiseks. Lisaks kasutati õppejõu ja üliõpilaste vahelise suhtlemise hõlbustamiseks veebiplatvormi nagu **Mentimeter**⁸, **Kahoot**⁹, **Piazza**¹⁰, **Slack**¹¹ ja **Discord**¹². Need võimaldasid õppejõududel korraldada reaajas küsitlusi ja lühiteste, viia läbi arutelusid ja vastata tekkinud küsimustele/probleemidele ka loengu- ja seminarivälisel ajal. See omakorda aitas õppejõududel saada paremat ülevaadet sellest, kui hästi üliõpilased on ainematerjalid omandanud ning infot, milliseid teemasid tuleks teisiti lahti seletada või põhjalikumalt avada. Lisaks kasutati platvormi **Google Colab**¹³, **Jupyter**¹⁴, **Canvas**¹⁵, **Google Drive**¹⁶ ja **Padlet**¹⁷, mis aitasid tõsta kuulajate kaasatust ühiselt programmeerimisülesannete lahendamisel ning ühiskonspektide ja kokkuvõtete koostamiseks. Ühe vastaja sõnul võiks ühiskonspekte ka edaspidi veebis kasutada, sest siis jääb see alles kõikidele grupiliikmetele ja mitte ainult ühele, mis juhtub, kui kokkuvõtte tehakse paberile.

Avatud vastused peegeldasid peatükkides „2.1 Õpetamismeetodite kasutamissagedus“ ja „2.2 Hinnangud meetoditele“ esitletud tulemusi, mille kohaselt kasutasid õppejõud tihti oma ainetes **veebiloenguid**:

*“I used **BigBlueButton** for online practice sessions. It is convenient that the recordings work smoothly and are saved without any outside applications and are accessible later. Extra functionalities, e.g., polls, were sometimes useful. [...]”*

Nende puhul töid mitmed õppejõud välja, et **reaajas läbi viidud sünkroonsed loengud** võrreldes **eelsalvestatud loengutega** olid efektiivsemad tudengite kaasamises, kuna reaajas oli kuulajatel võimalik esitada küsimusi kohe, kuid eelsalvestatud loengute korral laekus täpsustavaid küsimusi pigem harva. Küll aga mainisid õppejõud, et tudengite osavõtt oli reaajas toimunud veebiloengutes siiski madalam võrreldes auditoorsete loengutega, mille tõttu puudus neil kohene tagasiside sellest, kui arusaadav nende loengumaterjal oli:

„Raske on hinnata õppe tulemust, kui üliõpilasi ei näe: mina näen ainult musta auku, nad võivad olla sisse logitud, aga jumal teab kus.[...]”

“It may be helpful, but it difficult to recreate in-class interaction, which is way more helpful. Furthermore, teaching online is more difficult, and less interesting. ”

Auditoorsetes loengutes tekib õppejõududel juba kuulajaid vaadates aimdus, kui hästi loengumaterjalist aru saadakse ning mil määral loengule tähelepanu pööratakse. Kui aga kuulajatel

⁷ Apprenticeship Simulator. <https://www.digitalapprenticeship.net>.

⁸ Mentimeter. <https://www.mentimeter.com/>.

⁹ Kahoot. <https://kahoot.com/>.

¹⁰ Piazza. <https://piazza.com/>.

¹¹ Slack. <https://slack.com/>.

¹² Discord. <https://discord.com/>.

¹³ Google Colab. <https://colab.research.google.com/>.

¹⁴ Jupyter. <https://jupyter.org/>.

¹⁵ Canvas. <https://canvas.instructure.com/>.

¹⁶ Google Drive. <https://drive.google.com/>.

¹⁷ Padlet. <https://padlet.com/>.

ei ole kaamera sisse lülitatud, siis kaob see võimalus. Probleem lahendati mõnel juhul näiteks vestlusfunktsiooni (*chat*) kasutamisega, mis tähendas, et üliõpilased said esitada küsimusi ilma kaamera ja mikrofonita:

„Sünkroonsed loengud ilma tudengite nägusid nägemata on liiga anonüümsed õppejõu jaoks ning otsene tagasiside loetavale ainele vaid osaline. Samas võimaldavad erinevad vahendid (nt vestlusaken) sõna sekka öelda ka neil tudengitel, kelle jaoks rääkimine mingil põhjusel ebamugavust tekitab.“

“[...] Instead of writing on the board, as we would in the classroom, I wrote in the chat window.”

Mõne vastanu sõnul olid nad ka oma loengute ajal palunud üliõpilastel oma kaamerad sisse lülitada, kuid paljud olid keeldunud. Sellest tulenevalt tegi üks õppejõud ettepaneku muuta kaamera kasutamine üliõpilastele kohustuslikuks.

Lisaks toodi vestlusfunktsiooni kasutamisel välja, et see kaotab ära ka selle, et küsija õppejõudu ootamatult katkestab, sest õppejõud saab vastata küsimusele sobivamal hetkel. Mitmed õppejõud olid võtnud ka kasutusele **pööratud klassiruumi meetodi** üliõpilaste aktiivsuse ja osaluse tõstmiseks. See tähendas seda, et ainel osalejatele olid enne kokkusaamisi – loenguid ja seminare – antud kindlad ülesanded ja/või materjalid, mille nad pidid iseseisvalt läbi töötama. Lisaks tõi ka üks vastanutest välja, et võttis kasutusele **meeskonnapõhise õppimismeetodi** (*Team Based Learning, TBL*), mis oli samuti abiks kaasatuse ja osaluse suurendamisel:

„TBL-is tehakse individuaalne test (meil teatud ajaks enne veebiseminari) ja tiimitest (veebiseminari ajal), ülesanded tiimidele on kodus lahendamiseks ja postitamiseks, tagasisidestamine ja ühine arutelu toimuvad veebiseminaris. Üliõpilaste tagasiside põhjal aitas see väga õppimisele kaasa ja oli neile meeldiv. Seda ongi parem teha 170 õppijaga veebis kui auditooriumis.“

Kokkusaamistel arutati ühiselt segaseks jäänud kohti ning käsitleti teemat detailsemalt. See aitas õppejõudude hinnangul kaasa arutelu tekkele ja aktiivse osaluse kasvule. Lisaks toodi avatud vastustes välja, et mitmed õppejõud kasutasid enda ja üliõpilaste vahelise suhtluse hõlbustamiseks Slack ja Discord platvorme. See aitas suhelda hõlpsamalt ka loenguvälisel ajal ja muutis küsimuste esitamise ja mõtete jagamise mugavamaks ja mitteametlikumaks.

Kuigi paljud õppejõud eelistasid reaalaraja veebiloenguid, siis osa vastanutest kasutas siiski **eelsalvestatud veebiloenguid**. Õppejõudude sõnul andsid eelsalvestatud loengud neile võimaluse tegeleda loenguga endale sobival ajal ja kohas ning potentsiaalselt loengut ka tulevikus kasutada. Eelsalvestatud loengud võimaldasid mõnede vastajate sõnul reaalarajas toimuvatel kohtumistel minna käesoleva teemaga rohkem süvitsi:

“Pre-recording the lectures was helpful as it allows the students to watch them prior to our meeting so we could focus our classroom time on a deeper dive into the materials and on answering any questions the students had. While using Zoom for our courses I was able to field questions while working through material so in a way it was a bit easier than it would be in the classroom although I still prefer the classroom.”

Teiste vastanute sõnul jäi neil aga eelsalvestatud loengute ettevalmistamisel puudu oskustest ja/või vahenditest (vt peatükk „4.3 Millist abi oleksite veel vajanud?“), mistõttu otsustati reaalaraja

veebiloengute kasuks. Lisaks toodi välja, et eelsalvestatud loengu salvestamine võttis neil rohkem aega ning et loengu pidamine „tühjale ruumile“ oli keerukas:

“Me and my colleagues agreed that pre-recording a lecture was very hard because a) you are talking to no one which is hard, b) you feel more pressure about small mistakes you do because you can edit the video, so you tend to stop and start again several times. [...]”

Lisaks loengutele kasutati ka tihti **veebiseminare** osaluse suurendamiseks, ülesannete ühiseks lahendamiseks ja ka esitluste tegemiseks. Õppejõudude sõnul oli oluline, et seminar oleks korralikult ette valmistatud – st kindlad ülesanded, juhendid või aruteluküsimused kas õppejõult või üliõpilastelt – ja et osalistel oleks võimalik teha tööd väiksemates gruppides. Väiksemates gruppides oli üliõpilastel lihtsam arutleda ja rääkida, sest suure kursuse korral on osapooli liiga palju:

“In my opinion, the decisive feature was whether the online seminars were organized as “active” meetings (e.g., as group works, structured discussions, solving pre-defined tasks) or not, in terms of format. It seems to me that what worked best and was the most effective were online seminars in the form of “workshops”.“

Mitmed õppejõud töid välja, et **interaktiivsed loengud** ning **seminarid** pälvisid üliõpilastelt palju positiivset tagasisidet, kuna aitasid neil aine materjali efektiivsemalt omandada ning paremini mõista. Lisaks oli paljudel lihtsam kaasa rääkida, kui neile oli antud ette mingi ülesanne või teema. Iseseisvate ülesannete kohta saab lähemalt lugeda aruande peatükist „2 Õpetamis- ja hindamise meetodid kaugõppes“. Küll aga töid mõned õppejõud välja, et **praktikumide** läbiviimine veebis oli tihti raskendatud, sest kuskil tuli siiski piir ette:

„[vastanu] aine [...] eeldab reaalselt koosõppimist. Kui palju tudengid tegelikult praktilisi oskusi ja teadmisi omandasid, jääb selgusetuks.“

“[...] Zoom was used for live lab/demonstrations. This was also very useful as students were able to see how the tools worked before using them, but having the students actually mirror my actions would have been better to cement the process in their minds.“

Ühe vastaja sõnul tuli eelnevalt suuresti praktikumidest koosnev aine kaugõppe tõttu oluliselt ümber teha: st oli vaja muuta aine õpetamist, mis oli eelnevalt tähendanud käeliste oskuste arendamist. Seega esines olenevalt aine probleemide praktikumide läbi viimisega veebis, kuna üliõpilased pidid vajalikud oskused omandama iseseisvalt ilma otsese tagasiside ja kogemusega.

Ka avatud vastustest ilmneb, et **hajaõppe** kasutamine ei olnud õppejõudude hulgas levinud. Selle puhul toodi välja, et tihti oli raske tegeleda samaaegselt kohal- ja veebisolijatega, kuna õppejõud pidi jälgima, et mõlemad grupid oleks kaasatud ja materjal ja formaat toimiks nii auditooriumis kui ka veebis:

„Hajaõpe oli kõige ebatõhusam, eriti kuna tegemist oli ikkagi enamasti aktiivset osalust nõudvate loengute või seminaridega. Keskendud ikka auditooriumile ja ununeb veebis olijad kaasata. Kahes kohas korraga õpetada ikkagi pole võimalik. Veebikohtumised olid kõige tõhusamad, õppijad soovisid kohtuda, arutleda.“

“For the lectures, during last semester, I taught hybrid sessions and then moved the class fully online for the last few weeks. My impression is that hybrid sessions, while helpful when other possibilities are not available, are the most detrimental for students who cannot be in the

classroom. The interactions between students are difficult and the lecturer mostly pays attention to the students who are there in person. [...]

Teise vastaja sõnul „[...] ei pannud [ta] tähele, kui interneti teel loeng oli katkenud“, ehk lisaks kaasamisele tuleb ka veenduda, et kõik kuulajad ka kuuleks ja näeks loengut. Lisaks oli õppejõududel keeruline hinnata, kuivõrd palju kasu oli hajaõppes veebis nii auditooriumis kui ka veebis kuulajatele, kuna õppejõud pidi oma tähelepanu kahe grupi vahel jagama. Küll aga jäi vastajate sõnul nende tähelepanu pigem auditooriumis olevatele osalistele, mistõttu ei pruukinud õpe olla efektiivne kõigile kuulajatele. Toodi ka välja, et hajaõppe efektiivsust veebis oli keeruline hinnata, kuna tihti oli veebis osalevate üliõpilaste osalus ja aktiivsus väiksem.

Vaatamata tehnilistele probleemidele, mis kaugõppe läbiviimisel kohati esinesid, toodi ka välja, et veebilahenduste kasutamine aitas kohati aega kokku hoida ning seda efektiivsemalt kasutada. Lisaks loengutele, seminaridele ja praktikumidele kasutasid mitmed vastajad ka **veebikonsultatsioone** ja viisid veebi vahendusel läbi **juhendamisi**:

„Zoomi isiklikku kontot pean väga tänuväärseks. Ei pidanud instituudist küsima ja selleks aega broneerima. Isiklikud kontod võikski jääda õppejõule, sest osa füüsilistest kohtumistest on siiski mõistlik teha veebi teel (nt tudengi juhendamine, kui tudeng ei ela Tartus).“

„Individuaalne kraaditööde juhendamine üle veebi toimus väga hästi. Kasutan seda edaspidi tudengitega, kes ei ole kogu aeg Tartus.“

Õppejõud töid ka välja, et nad kasutasid lisaks enda videotele ja materjalidele ka **teiste valmistatud õppematerjale** mis olid internetis olemas, näiteks videoid **Youtube**¹⁸, kursusi **DataCamp**¹⁹. Need toetasid õppimist ja õpetamist ja aitasid mingil määral säästa ka õppejõu aega, kuna neid materjale ei pidanud ise ette valmistama. Lisaks aitasid teiste koostatud lisamaterjalid üliõpilastel kinnistada õpitut, materjalist paremini aru saada ning omandada õpitava kohta ka lisateadmisi. Vahendite külluse tõttu oli vastanutel võimalik proovida erinevaid platvorme ning rakendusi ja valida just need, mis neile ning nende ainele kõige paremini sobisid:

“The use of Slack for real-time chat, use of Zoom breakout rooms, use of Google Docs for collaborative editing, use of MIRO shared boards for either single-person or for collaborative editing of boards. Flexibility is key here. Use as many channels and media as possible to replace the lack of face-to-face meetings. The number one reason why we did relatively well is because of the university's flexibility - not stopping its staff from using the tools they find useful. Please never lose this: UT's flexibility and pragmatism are super-important.”

Küll aga oli ka vastanute seas neid, kellele meetodite rohkus ei meeldinud, ja tundus pigem liigne olevat.

¹⁸ Youtube. <https://www.youtube.com/>.

¹⁹ DataCamp. <https://www.datacamp.com/>.

2.4 Hindamismeetodid

Avatud vastuste põhjal võib öelda, et kõigi õppejõudude jaoks ei tähendanud kaugõppele üleminek vajadust oma ainekursuse hindamist ümber kujundada – mitmed vastajad tõid välja, et kasutati samu meetodeid nagu lähiõppes (lähiõpe on õppevorm, kus õpe toimub ühises füüsilises ruumis (nt üldhariduskoolis enamasti klassis ja kõrgharidusasutuses üldjuhul auditooriumis))²⁰. Siiski oli vastajate seas ka neid, kel tuli hindamist muuta, näiteks toodi mitmel juhtudel välja eristava hindamise muutmise mitmeeristavaks hindamiseks. Avatud küsimuste vastustes arutleti selle üle, mil määral võis selline muudatus hindamises langetada õppekvaliteeti. Arvati, et mitmeeristava hindamise korral pingutavad õppijad tulemuste nimel vähem. Uute hindamismeetodite kasutamist ja tehniliste lahenduste väljatöötamist kogeti sageli kui ajamahukat lisatööd. Samas mõõnis nii mõnigi vastaja, et kavatseb uues olukorras väljatöötatud lahendusi kasutada ka edaspidi, sõltumata sellest, kas õpe jätkub veebis või auditooriumis.

Vastustest ilmnnes, et õppejõud kasutasid erinevaid meetodeid nii **pidev-** kui **kokkuvõtvas hindamises** veebi- ja lähiõppes. Pidevhindamises kujunes kursuse lõpphinne mitme erineva omavahel kombineeritud hindamisülesande kaudu, mis võimaldas üliõpilastel koguda jooksvalt kursuse käigus punkte erinevate ülesannete eest. Näiteks toodi vastuses esile *enesekontrolliteste* Moodle'is (aga ka nt Google Forms²¹) nii veebiloengutes ja -seminarides kui iseseisvalt materjalidega töötamisel omandatud teadmiste kinnistamiseks:

„Pärast Zoomi kohtumist esitasin tudengitele paar väikest kontrollküsimust Moodle'is. Need ei andnud korraga palju punkte, kuid näitasid tudengite osalust.“

Lisaks nimetati erinevaid *kirjalikke individuaalseid ja rühmapõhiseid töid, esitlusi ja loovülesandeid, aga ka eneseanalüüsi, enese- ja vastastikhindamist*. Vastuste põhjal võib öelda, et sageli arvestati ka *osalemist ja/või aktiivsust veebiseminarides ja -loengutes või Moodle'i foorumites*, näiteks hinnati isegi Zoomi rühmavestlustes osalemise aktiivsust:

“Written homework, a midterm exam, a final exam, online participation. Traditional methods worked well enough under the circumstances, but it can be improved in the coming year with more interactive activities (breakout rooms) to assess participation and group work in the digital format so that students have more freedom to apply the course materials in their areas of interest and direct their learning.”

Üks vastajatest tõi välja, et aktiivsuspunktid motiveerisid tema aines siiski tugevamaid tudengeid ning passiivseteks jäid eeskätt need, kel oleks olnud vaja rohkem sisulist abi.

Kuigi küsimustikule vastajad tõid välja, et enamasti üliõpilastele selline pidevhindamine sobis, oli õppejõudude sõnul ka selliseid tudengeid, kel semestri lõpuks esitamata tööd kuhjusid ning kel oli raskusi võlgnevuste likvideerimisega. Vaatamata asjaolule, et õppejõud hindasid tihedamaid

²⁰ Digipädevus. <https://digipadevus.ee/sonastik/lahiope/>.

²¹ Google Forms. <https://docs.google.com/forms/>.

vaheülesandeid üldjoontes hästi toimivateks, tõdeti, et suure osalejate arvu juures oli tihe tööde hindamine ja tagasisidestamine suur koormus. Oli ka neid, kes tõid välja, et olid *"nende tagasisidestamisega end lõhki töötanud"*. Üks õppejõududest tõi näiteks välja, et asendas kirjaliku tagasiside andmise selle töömahukuse tõttu lõpuks suulise tagasisidega videokonsultatsioonides ja -seminarides.

Kirjalikud individuaalsed hindamisülesanded, mida vastustes nii pidev- kui kokkuvõtva hindamise meetoditena välja toodi, olid *esseed, praktiliste ülesannete lahendamine, loovülesanded, refleksioonid, mini-uurimused, aruanded, raportid, referaadid, õpimapid ja -päevikud*. Õppejõudude hinnangul täitsid need oma eesmärgi: need võimaldasid õppejõul olla kursis üliõpilaste edenemisega õppeaines ja üliõpilastel saada õppejõult ka õppimist toetavat individuaalset kirjalikku tagasisidet:

"Moodle was used for weekly homework submission, it worked well especially as there were automatic reminders and students could see their current grade. [...]"

Üks vastajatest tõi välja, et tema hinnangul töötasid kirjalikud individuaalsed ülesanded hästi kursustel, kus toimusid ka sünkroonsed veebikohtumised ja tudengitel oli võimalus vajadusel kirjalike tööde kohta täpsustusi küsida. Õpipäeviku kasuteguritena toodi välja asjaolu, et üliõpilased said seal avaldada oma arvamusi läbitud teemade kohta ning reflekteerida õpitu üle.

Rühmapõhiste kirjalike hindamismeetoditena nimetati näiteks *projekte ja nende esitlusi ning praktilisi ülesandeid*. Õppejõud hindasid neid kui võimalust suunata üliõpilasi aruteludele ja koostööle. Inglisekeelsetest vastustest ilmneb, et esitluste koostamine ja läbiviimine võimaldas üliõpilastel lisaks teemakohasele sisule omandada ka vajalikke esitlus- ja ajajuhtimise oskusi.

Suuliste individuaalsete ja rühmapõhiste hindamisülesannetena nimetati peamiselt *ettekandeid veebiseminarides*, aga ka näiteks *salvestatud videopostrite või videovastuste esitamist*. Mitmed vastajad tõid välja, et veebiõppes toimusid ettekanded isegi paremini kui kontaktõppes. Näiteks kirjutas üks õppejõud järgmist:

„Kohati hindan toimimist isegi paremaks kui lähiõppes, kuna kaugõpe pani tudengid rohkem pingutama. Enam ei saanud tulla auditooriumisse ja esitada kiirelt kokku klopsitud "luulekava".“

Veebis toimunud esitlused võimaldasid õppejõudude sõnul ka teatud paindlikkust, näiteks said kuulajad endale sobival ajal liituda ja lahkuda. Üks vastajatest tõi välja, et tema kogemuste kohaselt sobis Zoomi keskkond just rühmapõhisteks esitlusteks BigBlueButtonist (BBB) paremini, kuna võimaldab paindlikumalt jagada esitlejarolli.

Avatud vastused näitavad, et üsna ulatuslikult kasutati ka üliõpilaste **enese- ja vastastikhindamist**, mida toetasid näiteks õppejõu koostatud *hindamis- või vastustelehed õigete lahenduskäikudega*. Kasutati ka *refleksioonipostitusi, kaasüliõpilaste kirjutiste kommenteerimist või retsenseerimist*. Ka rühmatööde liikmetele anti võimalusi liikmete panuse hindamiseks ning see motiveeris õppejõudude sõnul üliõpilasi jooksvalt pingutama. Enesehindamist kasutanud õppejõud hindasid meetodit toimivaks, kuid toodi ka välja, et see võib sobida paremini neile, kes on harjunud iseseisvalt töötama.

Kokkuvõtva hindamise meetoditena toodi välja Moodle'i teste, kirjalikke ja suulisi veebieksameid ja auditoorseid eksameid. Üldjoontes hindasid vastajad Moodle'i testide loomise võimalusi heaks. Positiivsena toodi esile näiteks automaatset hindamist, mis tõhustab õppejõu tööd. Hinnati võimalusi koostada suur küsimustepank, mis sisaldab nii valikvastustega küsimusi kui essee-stiilis pikemat arutlust nõudvaid küsimusi ning kust automaatselt kombineeritakse igale üliõpilase erinev komplekt küsimusi. Testide läbiviimisel kasutati erinevaid variatsioone, toodi välja *avatud materjalidega* ning nii *ajapiiranguga* kui *ajapiiranguta* teste. Läbivalt kõlas avatud vastustes aga õppejõudude mure selle üle, kuivõrd adekvaatse ülevaate annab selline hindamismeetod õppijate tegelikest teadmistest ja oskustest ja mil määral kasutati testide tegemisel kõrvalist abi. Kahtlused tekkisid peamiselt olukordades, kus eksamitulemused olid võrreldes varasemate kogemustega läbivalt oluliselt kõrgemad. Seetõttu arvati, et kaugõppes oli hinde saamine üliõpilaste jaoks vähem pingutust nõudev.

„Pigem osutusid probleemseks kodus tehtavad veebitestid ja eksamid. Selle meetodi puhul saavad tudengid kasutada kõiki materjale ning see ei motiveeri väga pingutama ega neid eelnevalt selgeks õppima. Vähem motiveeritud üliõpilased loodavad töö käigus guugeldada ja nii vastuseid leida või pakuvad vastuse huupi.“

Samas toodi vastustes välja, et osade üliõpilaste jaoks olid väga pingelised või koguni halvavad ajapiiranguga testid, milles puudus ka näiteks võimalus küsimuste vahel edasi ja tagasi liikuda.

Lisaks Moodle'i testidele kasutati ka **piiratud ajaga ja/või avatud materjalidega kirjalikke eksameid**. Nende eelistena tõid õppejõud näiteks asjaolu, et langes ära vajadus dešifreerida üliõpilaste käekirja. Avatud materjalidega eksamite kogemustest kirjutades leidis üks vastajatest, et tema hinnangul sooritasid tugevad üliõpilased avatud materjalidega eksami üle ootuste hästi ning keskpärased ja nõrgemad üliõpilased pigem kehvemini, kuna jäid tõenäoliselt liigselt lootma materjalide kasutamise võimalusele ning polnud eelnevalt neid piisavalt läbi töötanud.

Oli õppejõude, kes koostasid eksamiteks palju erinevaid variante ja saatsid neid üliõpilastele individuaalselt. Ka vastused tuli üliõpilastel tekstifailidena õppejõududele meili teel etteantud ajaks edastada. Sellist lahendust hinnati küll ajamahukaks (sh näiteks hulga selliste küsimuste koostamine, millele pole võimalik *copy-paste* meetodil vastata, lisaks e-kirja teel tagasisidestamine), kuid hästi toimivaks, kuna vastused arutelu ja analüüsi nõudvatele küsimustele andsid parema ülevaate materjali omandamisest.

Üks lahendus, mida samuti kasutati, oli eksamitööde pildistamine ning pildifailide edastamine õppejõule hindamiseks. Seda ei hinnatud siiski kuigi tõhusaks, kuna mahukamate tööde puhul ei pruukinud üliõpilased osata oma tööd ühte PDF või Wordi faili koondada. Samuti ei õnnestunud õppejõududel erinevaid failitüüpe avada või neid töid tagasisidestada.

Inglisekeelsed vastajad tõid lisaks välja veebikursuse haldamise ja hindamisülesannete esitamise courses.cs.ut.ee keskkonnas, leides, et nimetatud keskkond on võrreldes Moodle-ga palju selgem ja lihtsam. Lisaks nimetati *Jupyter notebooks* keskkonda, mida kasutati eelkõige programmeerimisülesannete automaatkontrolliks.

Kasutati ka **suulist veebieksamit** Zoomis, BBBs või Teamsis. Kuigi suuliste eksamite läbiviimine oli ajamahukas, hinnati võimalust üliõpilastega sisulisse vestlusse astuda, vajadusel ekraani jagada või valget tahvlit kasutada. Zoomi puhul toodi eelisena esile ooteruumi funktsiooni, kuhu sai üliõpilaste jaoks taustatekstiks lisada juba ettevalmistusküsimused. Toodi välja, et suuline eksamineerimine osutus kõige kasulikumaks, sest siis tekkis võimalus tudengil ka eksami jooksul "targemaks saada". Suulise veebieksami läbiviimisel kasutati samuti erinevaid variatsioone, näiteks oli õppejõude, kes lubasid ka suulisel eksamil materjale kasutada. Kuid viidi läbi ka ilma ettevalmistusajata suulisi eksameid.

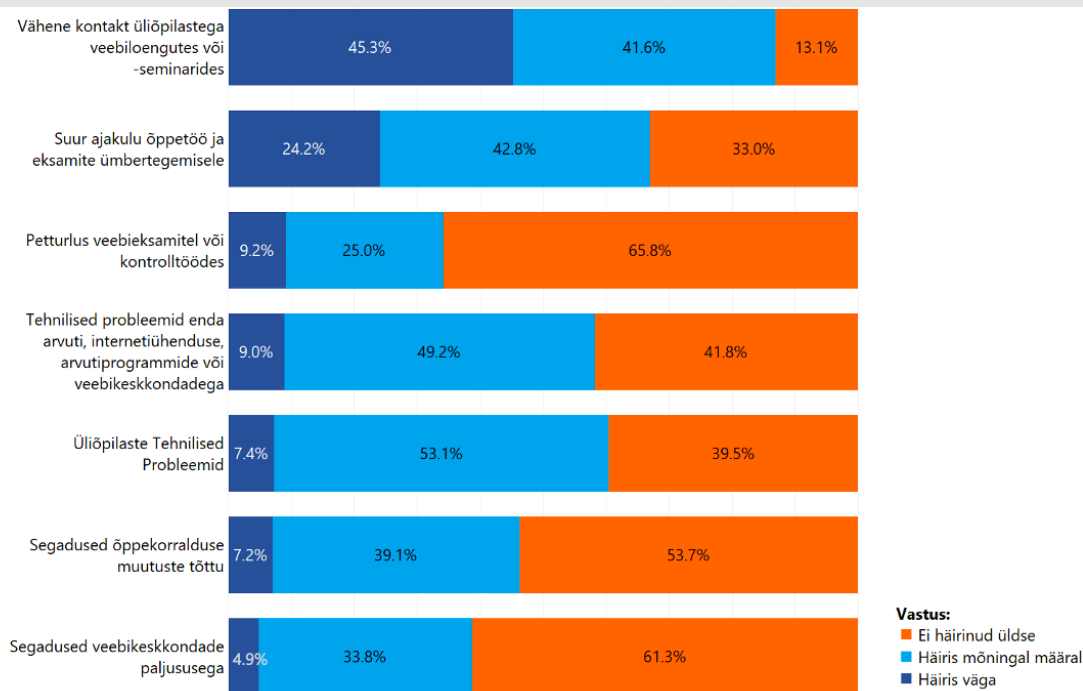
Veebipõhiste hindamismeetoditega seoses toodi vastuses välja ka **võtteid võimaliku akadeemilise petturluse vähendamiseks**: ekraani videosalvestis, eksamisessiooni salvestamine Panoptoga, kaamerapiltide tegemine, üliõpilaste jälgimine eksami ajal BBB või Zoomi vahendusel, aususe deklaratsioon, ajapiirangud ning tõlgendamist ja arutelu nõudvad ülesanded. Ekraanisalvestust toodi esile kui võimalust, mis ühtaegu austab üliõpilase privaatsust kuid samas kontrollib siiski tema akadeemilist ausust. Testide ja teiste kirjalike eksamitööde puhul peeti oluliseks suure küsimustepanga koostamist. Oli vastajaid, kes ei kasutanud mingeid täiendavaid kontrollmeetodeid, *"sest tundub, et neid, kes tahavad maha teha, see veel ei takista, seega õppejõu vaev ja ausate tudengite n-ö tajutud peedistamine pole küünlaid väärt."* Leiti ka, et õppejõuna on veebieksami tegemine üks pingelisemaid hindamisviise, sest suur osa energiat läheb selle peale, et leida viise, kuidas välistada akadeemilist petturlust. See aga ei ole õppejõu töö peaesmärk.

Vastajate seas oli ka neid õppejõude, kes viisid piirangute nõudeid arvestades läbi **eksameid auditooriumis**. Ennekõike oli selleks vajadus praktiliste eksamite läbiviimisel, kuid põhjustena toodi välja ka näiteks halbu kogemusi eelmisest distantsõppe perioodist. Mitmed vastajad tõid välja, et vältisid veebi teel hindamist ning mitmetel õnnestus semestri lõpus hindamine auditoorselt läbi viia.

3 KAUGÕPPEGA SEOTUD PROBLEEMID

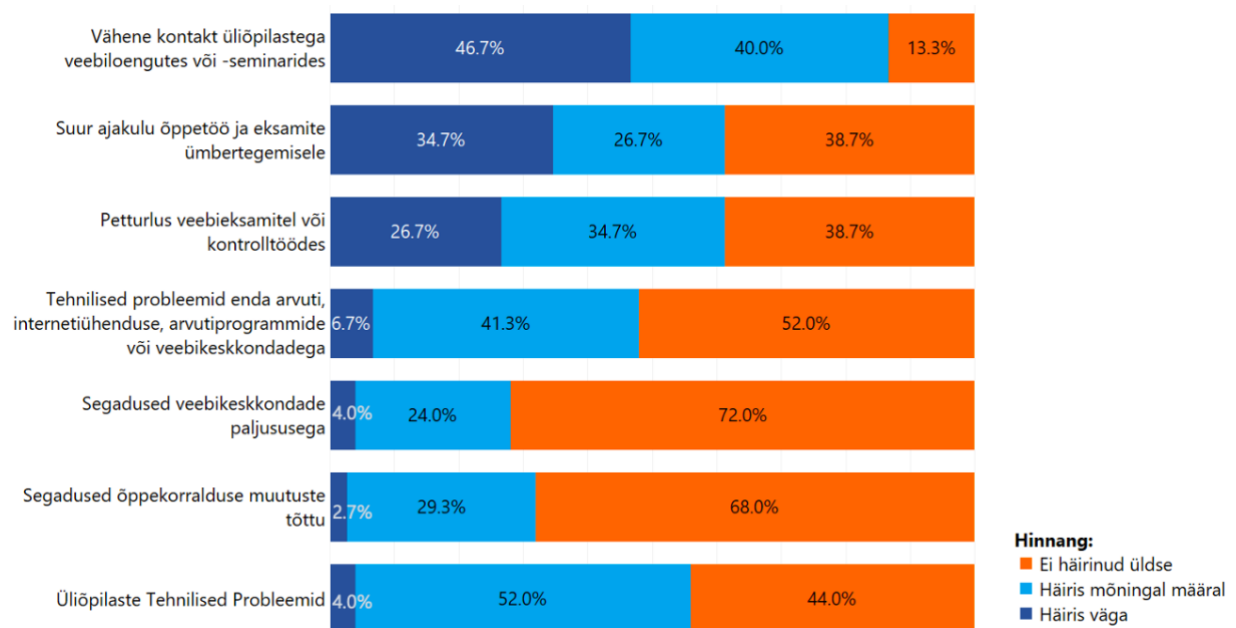
3.1 2020/2021. õppeaastal esinenud probleemid

Selles osas uuriti lähemalt, milliste probleemidega õppejõud eelmisel õppeaastal kokku puutusid ning mil määral need probleemid nende tööd häirisid (vt joonis 9). Küsimustikus toodud probleemidest märkisid eesti keeles vastanud, et neid häiris enim väga vähene kontakt üliõpilastega veebiloengutes ja -seminarides (221 vastanut, 45,3% vastanuist). Mõningal määral häiris ka õppetöö ja eksamite ümbertegemisele kulunud aeg (118 vastanut, 24,2%). Hii-ruut testide kohaselt ei erinenud hinnangud olulisel määral ei ametikohtade ega ka valdkondade võrdluses.

JOONIS 5. Õppejõudude hinnangud kaugõppel esinenud probleemidele (eesti keeles vastanud)

Kuigi hii-ruut testid näitasid statistiliselt olulisi erinevusi eesti ja inglise keeles vastanute vahel, siis pidasid ka inglise keeles vastajad suurimateks probleemideks vähest kontakti üliõpilastega (35 vastajat, 46,7% vastajatest; vt joonis 6) ning õppetöö ja eksamite ümbertegemisele kulunud aega (29 vastajat, 26,7%). Hii-ruut testide kohaselt ei erinenud hinnangud olulisel määral ei ametikohtade ega ka valdkondade võrdluses.

JOONIS 6. Õppejõudude hinnangud kaugõppel esinenud probleemidele (inglise keeles vastanud)

Kuigi esinesid statistiliselt olulised erinevused eesti ja inglise keeles vastanute vahel, siis pidasid kõik vastajad suurimateks probleemideks vähest kontakti üliõpilastega ja õppetöö ja eksamite ümbertegemisest tekkinud ajakulu. Mõlema grupi puhul ei häirinud teised küsimustikus toodud väited niivõrd suurel määral, vaid pigem mõningal määral või üldse mitte. Nagu eelnevalt öeldud, võib see tuleneda sellest, et olulisi probleeme kas ei esinenud või saadi neile õigeaegselt abi. Vastajate lisakommentaariid on toodud välja aruande järgmises peatükis.

3.2 Lisakommentaariid

Avatud vastuses toodi lisaks välja, et kuigi veebiõppe läbiviimisel esines kohati tehnilisi probleeme, on veebikeskkonnad aasta jooksul paremaks ning kvaliteetsemaks muutunud. Küll aga esines nii BBB keskkonnas kui ka ülikooli internetivõrkudes siiski tõrkeid nt ülekoormuse tõttu, mis kulutas õpetamisaega. Lisaks toodi välja, et kaugõppe jätkamisel on vaja mõelda sellele, kuidas kabinetti jagavad õppejõud saaksid oma veebitunde läbi viia nii, et tunni läbiviijat ei segataks ning et samas läbiviija ka teisi ei segaks. Samuti häiris õppejõudude tööd teadmatus seoses edasise tööga – mis vormis õpe toimuma hakkab, kas auditoorne õpe jääb lubatuks kogu semestriks – mille tõttu viisid mõned õppejõud oma aine kohe semestri alguses kaugõppesse, et ennetada ootamatuid muudatusi. See aitas neil ka oma aega ja tööd efektiivsemalt planeerida, sest neil ei olnud tarvis semestri jooksul oma aine läbiviimist muuta. Ühe vastanu sõnul tuleks tagada ka see, et ka üliõpilastel oleks ajakohane informatsioon:

“It was not quite clear what the students had been told about the courses, so they had different expectations, e.g., I was asked to deliver a fully online course with pre-recorded videos, but the students insisted on a real-time course, which I delivered and enjoyed more. This meant that my recorded videos were largely unused even though the University kindly paid me to create the materials.”

“[...] students do much better when they are given the opportunity to plan ahead and structure their academic routines without having to constantly adapt to the situation. [...]”

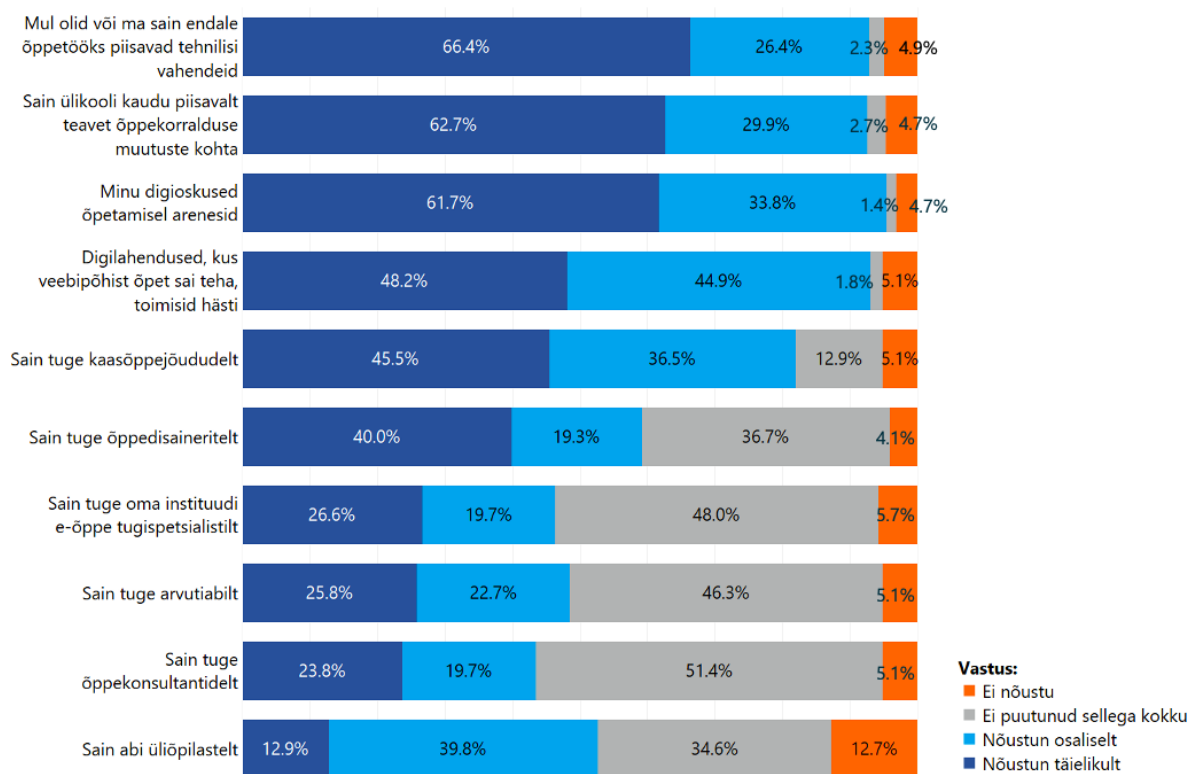
Osad vastajad tõid välja, et kaugõppele minek on neile ja nende õpetamisele väga positiivselt mõjunud ning kaalutaksegi õpetatava aine osalist või täielikku veebipõhiseks muutmist ka pandeemiajärgsel ajal. Üks vastanutest tõi välja, et reaajas toimuvate loengute salvestamise ning edasise kasutamise puhul tuleb kindlasti silmas pidada Euroopa Liidu andmekaitse seadusi, mistõttu tuleks tõenäoliselt salvestataval loengul osalevatelt isikutelt võtta (kirjalik) nõusolek.

4 ABI SAAMINE

4.1 Mis oli hästi ja kust saadi tuge?

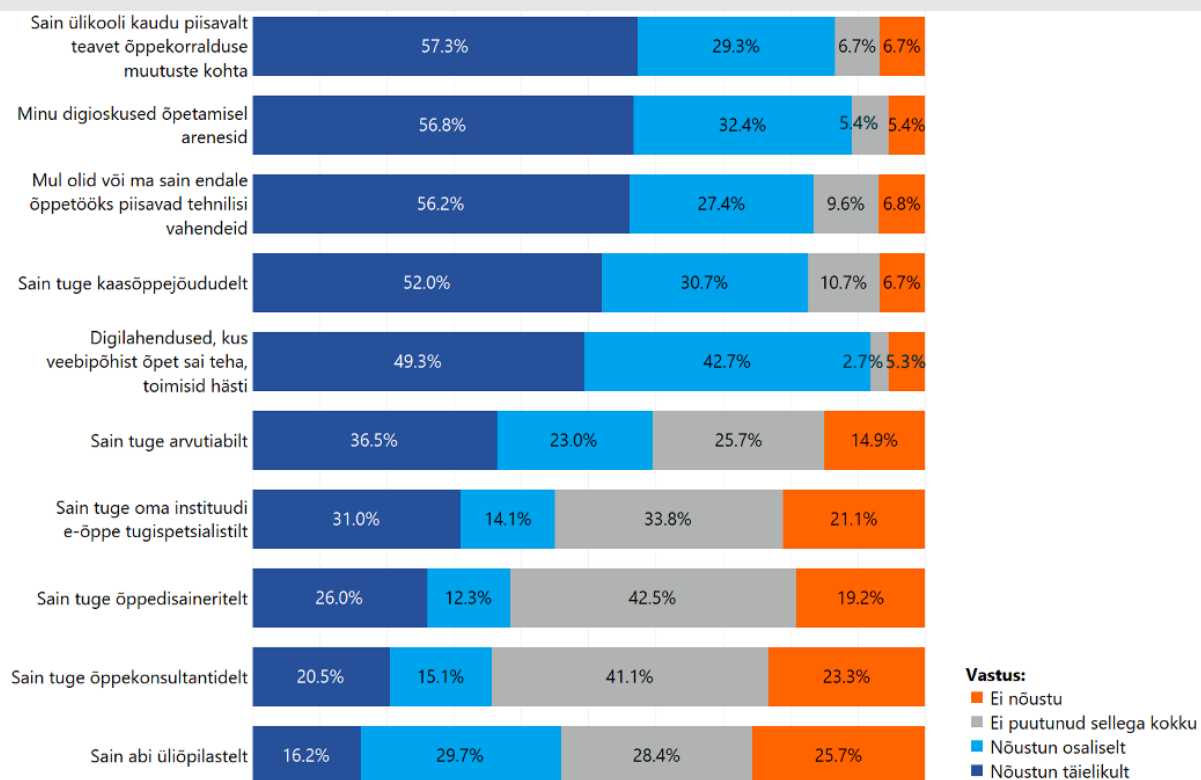
Viimasena küsiti õppejõudude arvamust möödunud õppeaastal osutatud abi, digilahenduste, tehniliste vahendite ja õppekorralduse kohta. Enamik eesti keeles vastanutest nõustus väidetega, et

neil oli või nad said piisavalt vahendeid kaugõppe läbiviimiseks (324 vastanut, 66,4% kõigist vastanuist), et saadi ülikooli kaudu piisavalt teavet õppekorralduse kohta (306 vastanut, 62,7%) ja et nende digioskused arenesid õpetamisel (301 vastanut, 61,7%). Väidetega mittenõustujaid oli võrdlemisi vähe (vt Joonis 7), pigem puudus vastajatel kogemus mõne väidetes kirjeldatud olukorraga: nt õppekonsultantidelt toe saamine (251 vastanut, 51,4%), oma instituudi e-õppe tugispetsialistilt toe saamine (234 vastanut, 48,0%) ning arvutiabilt toe saamine (226 vastanut, 46,3%). Tulenevalt avatud vastustest võis see tuleneda kas abivajaduse puudusest, sellest, et ei tahtud konsultantidele ja spetsialistidele lisatööd tekitada või mõnel juhul ei teatud, kelle poole pöörduda (vt peatükk „4.3. Millist abi oleksite veel vajanud?“). Hii-ruut testide kohaselt ei erinenud hinnangud väidetele oluliselt ei ametikohtade ega valdkondade tasandil.

JOONIS 7. Õppejõudude hinnangud 2020/2021. õppeaasta kaugõppe kohta käivatele väidetele (eesti keeles vastanud)

Hii-ruut testid näitasid, et eesti ja inglise keeles vastajate hinnangute erinevused olid statistiliselt olulised. Enim nõustusid inglise keeles vastajad järgnevate väidetega seoses 2020/2021 õppeaastaga (vt joonis 8): sain piisavalt teavet ülikoolilt õppekorralduse muutuste kohta (43 vastajat, 57,3%), minu digioskused õpetamisel arenesid (42 vastajat, 56,8%) ning mul olid või sain endale õppetöökõks piisavad vahendid (41 vastajat, 56,2%). Enim abi saadi kaasõppejõududelt (39 vastajat, 52,0%) ning arvutiabilt (27 vastajat, 36,5%). Küll aga tasub välja tuua, et ka inglise keeles vastajate puhul on mitmeid väiteid sageli hinnatud hinnanguga *ei puutunud sellega kokku*, nt õppedisaineritelt toe saamises. Ehk on võimalik, et vastajatel puudus vajadus nt õppekonsultantide või tugispetsialistide abi järele, kuna abi saadi nt kaasõppejõududelt või õppedisainerilt. Hii-ruut testide kohaselt ei erinenud hinnangud väidetele oluliselt ei ametikohtade ega valdkondade tasandil.

JOONIS 8. Õppejõudude hinnangud 2020/2021. õppeaasta kaugõppe kohta käivatele väidetele (inglise keeles vastanud)

4.2 Lisakommentaarisid

Enim toodi avatud vastuses välja, et kaugõppe läbiviimiseks ja selle hõlbustamiseks vajalikke lisavahendeid (nt õpikuid, veebikaamera, tahvel, kiirem internetiühendus) tuli tihti soetada enda (teadus-)raha eest, kuna ülikooli pakutavaid vahendeid ei jätkunud kõigile. Kohati puudus vastanutel ülevaade, mis vahendid on valdkondades kättesaadaval või millised tehnilised võimalused on mingites ruumides olemas. Ühe vastanu sõnul selgus broneeritud õpperuumi jõudes, et seal ei olnud veebiaine läbiviimiseks sülearvutit, mistõttu pidi ta laenama aine läbiviimiseks kolleegi arvutit.

Mitmed vastajad tõid välja, et mõnel juhul ei pidanud kas kodune või ka ülikooli internetiühendus suurele koormusele vastu, mistõttu tuli kasutada kas mobiilset interneti või kodus internetipaketti vahetada (vt ka järgmist peatükki „4.3. Millist abi oleksite veel vajanud?“). Valdavalt sujus aga töö tegemine vastanutel hästi ning saadi abi ka spetsialistidelt ja õppedisaineritelt. Soovituseks tõi üks õppejõududest välja, et võiks „*proovida teha loengud/seminarid dünaamilisemaks (liikumispausid vms kuulajaid elavdavad tehnikad)[...]*“.

4.3 Millist abi oleksite veel vajanud?

Küsimustikule vastanud õppejõudude seas oli neid, kes ei tundnud sel perioodil vajadust täiendava abi järele. Näiteks toodi välja, et kuna eelmisel õppeaastal oli juba suur eeltöö distantsõppele üleminekuks tehtud, siis oli sel aastal lihtsam.

Lisaks kirjutati, et võimalused abi küsimiseks ja ka näiteks koolitustel osalemiseks olid olemas, kuid probleemiks oli **ajapuudus**. Kuna ajakulu õppeainete ümberkavandamiseks kasvas olulisel määral, ei olnud paljudel vastajatel sellest tuleneva ülekoormuse tõttu võimalik vajalikel ja soovitud koolitustel osaleda.

Vajadus selgete ennetavate juhiste ning sõnumite järele nii ülikooli kui instituutide tasandil.

Kuna tegemist oli teise koroonaviiruse lainega, oli küsimustikule vastanud õppejõududel ootus, et võimalikele lahendustele on sel korral juba eelnevalt mõeldud. Leiti, et õppe organiseerimine ja vastuvõetud otsuste kommunikeerimine oleks võinud parem olla. Toodi esile vajadus ühisteks kokkulepeteks osakonna ja/või instituudi tasandil semestri alguses. Eeldati pikemaajalise plaani olemasolu, näiteks semestri lõikes, kuid info õppetöö korralduse võimaluste kohta muutus nädalate kaupa.

“We do not need optimistic messages. We need organisation and smooth uninterrupted operations so that we can focus on the education part which is already hard enough as it is.”

Näiteks toodi välja, et infot selle kohta, kas eksameid saab korraldada auditoorselt või veebis, oodati viimase hetkeni. Tõdeti, et kuna õppejõud kavandab õppetöö ja kursuste hindamise semestri lõikes, oleks võinud otsused ja juhised õppetöö korraldamise kohta olla sama sammuga. See võimaldanuks õppejõududel õppetööd paremini korraldada ja mitte otsida ajutisi lahendusi. Üks vastajatest kirjutas:

„Saan aru, et selline nädal-nädalalt olukorra jooksev jälgimine ning selle põhjal kiire otsuste tegemine on vältimatud, aga mulle kui õppejõule tekitas see palju ebakindlust (nt mis vormis praktikume läbi viia tohib ning kas kogu tsükkel viia ühtmoodi läbi distantsilt).“

Samuti toodi välja, et kehtestada oleks tulnud võrdväärsed reeglid õppejõududele ja üliõpilastele – leiti, et on ebaõiglane, et õppejõud pidid tagama võimalused tunniplaanijärgseteks kohtumisteks, kuid tudengid ei pidanud sisse lülitama veebikaamerat ja tegelesid õppetöö ajal sageli teiste tegevustega.

Oli vastajaid, kes leidsid, et neil oleks abi olnud **valmis- ja näidislahenduste pakkumisest** näiteks Moodle'i kursuse kohandamisel. Avaldati soovi ka meetoodiliste näidisloengute osas koos veebiõppes kasutada sobivate lahendustega. Mitmed vastajad tõid välja, et abi oleks olnud parematest lahendustest veebieksamite läbiviimisel (nt automaatvalvega tsentraalne platvorm), mis vähendaksid akadeemilise petturluse võimalusi.

Vastustest ilmnnes, et paljudes instituutides nappis perioodi **algul tehnilisi vahendeid kvaliteetse haja- ja kaugõppe läbiviimiseks**. Ühelt poolt tekitati kohustus hajaõppe võimaldamiseks, teisalt ei olnud auditooriumites selleks vajalikke tehnilisi vahendeid. Samuti ei olnud alati piisavalt vahendeid,

mida oleks saanud kodus õpetamises kasutada. Mitmed vastajad tõid välja, et kasutasid õppetöö läbiviimiseks oma isiklike vahendeid või koguni soetasid neid ise õppetöö läbiviimiseks (nt veebikaamerad, mikrofonid, isiklikud arvutid jm):

„Osa töövahendeid (nt veebikaamera) tuli endal osta, sest õppetooli ainsat kaamerat sai kasutada ainult kohapeal, mitte kodus kaugtööd tehes ja tuli teistega kokku leppida, sest sageli toimusid erinevate õppejõudude veebiseminarid korraga. Kuna tööandja peaks varustama töötajat vajalike töövahenditega, siis võiks olla rohkem võimalusi vastavaid vahendeid laenutada.“

“I think UT managed well. Maybe some good quality equipment (like headphones) for those who conduct online teaching sessions would be a good idea.”

Distantsõppe ajal kodus õppetööd läbi viies tunti puudust kiiremast internetiühendusest. Leiti, et abi oleks olnud näiteks sellest, kui ülikooli tööarvutil oleks SIM kaart või netipulk. Kodune internetikasutus suurenes ning väljendati ootust, et ülikool toetab ka selles osas õppetöö läbiviimist:

„Võtsime kodus parema ja kallima internetipaketi, sest teisiti ei tulnud tööga toime. Aga oleks olnud vaja veel paremat kui saadaval olevad. Kuidas ülikool siin aidata oleks saanud, ei tea, aga eks ta kena oleks olnud.“

“A stable internet connection in our institute. On many occasions, I came in to pre-record my lectures with Panopto and the recording stopped unexpectedly. I had to re-do it, on some occasions I had to re-do it several times. That was bit unpleasant.”

Puudust tunti ka kodustest ergonoomilistest töökohtadest, mida oli keeruline enda vahenditest soetada. Lisaks toodi välja, et mitmed võimalused üliõpilasi kaasavaks veebiõppeks on samuti tasulised (nt MIRO litsents) ning neid soetati isiklikest vahenditest.

Avatud vastuste põhjal võib aga öelda, et enamasti oldi **õppedisaineritele** tänulikud saadud abi eest. Samas aduti, et valdkonna õppedisainerid olid perioodi algul ülekoormatud. Seetõttu ei söandatud sageli iga küsimusega nende poole pöörduda ja prooviti ise hakkama saada, kuid abiks oleks olnud rohkemad võimalused individuaalseteks konsultatsioonideks. Seda rõhutasid just inglisekeelsed vastajad, kuna juhiseid oli kas keeruline leida või oli juhiste järgimine keeruline:

“The instructions for grading in Moodle and exporting to ÖIS were difficult to find and to follow.”

Toodi välja täiendava IT toe vajadus, näiteks kirjutas üks vastaja järgmist:

„[...] kuidas Moodle'is teatud asju seadistada. On olemas juhised ja kui küsisin abi, siis sain lingi. Ma olen hõivatud teiste asjadega, ma oskan Google'dada. Kui ma pöördun toe poole, siis ma ei otsi linki, vaid küsin otsest abi probleemi lahendamiseks.“

Vastajad leidsid, et sel perioodil oleks õppedisainerite ringi võinud laiendada. Vastustest ilmneb, et õppedisainerite ülekoormuse tõttu oli ka õppejõude, kes jäid ilma abita.

Kuna õppetöö ümberkorraldamine distantsõppeks oli töömahukas, väljendasid mitmed vastajad **soovi abitööjõu**, näiteks **õppeassistentide** järele. Vastuste põhjal oli oluline vajadus abi järele õppetöö läbiviimisel eeskätt hajaõppes, kuna tekkivate tehniliste probleemide lahendamine võttis aega, killustas õppetöö voogu ja õppejõul oli üksi keeruline samaaegselt kaasata üliõpilasi auditooriumis ja veebis:

„Sügissemestril, kui kasutasin varianti, et osad õppijad olid klassiruumis ja osad Zoomis, oleks väga vaja olnud õppeassistenti, kes oleks aidanud tegeleda rohkem nende tudengitega, kes olid Zoomis. Tudengid olid küll võimalusega rahul, kuid ise tunnen, et oli keeruline kahe koha vahet liikuda ja vahel kippusid need Zoomis olijad ununema...“

“Someone to help answering questions on online discussion board and Teams, as the students tend to ask at random time now.”

Samuti tajuti olulist koormuse kasvu õppetöö ümberkorraldamisel, videoloengute ettevalmistamisel, õppematerjalide veebipõhiseks kohandamisel, kasvanud kirjalike tööde hulga tagasisidestamisel ning ka siin oleks õppejõududel abikäsi vaja olnud. Mitmed vastajad tõid välja, et kuna õppejõudude tehtud lisatööd ei käsitletud ametlikult töökoormuse kasvuna, oleks tuge olnud assistentidest, kellele ülesandeid delegeerida.

Kuigi paljudes vastustes toodi välja, et koolitusvõimalusi oli piisavalt, oli küsitlusele vastajate seas mitmeid õppejõude, kes tõid välja **vajaduse distantsõppe kavandamist ja läbiviimist puudutavate süsteemsete koolituste järele**. Mõõndi, et kuigi jõuti paaril koolitusel osaleda, oleks uute meetodite ja lahenduste kinnistamiseks vaja taolistel koolitustel korduvalt osaleda. Koolitusvajadust väljendati näiteks teemadel, kuidas veebiõpet sisuliselt üles ehitada, millised on sobivad meetodid, kuidas üliõpilasi kaasata ja kuidas hinnata. Nagu üks vastajatest tõdes: *„Üks asi on õpe distantsile viia, teine asi e-õppena kavandada.“* Leiti, et õpetamise parimad praktikad ja juhendmaterjalid tulid alles hiljem ning alguses tuli õppejõududel siiski päris palju ise „leiutada“. Metoodilise enesetäiendamise kõrval tunti vajadust koolituda ka distantsõppe tehniliste lahenduste osas. Puudust tunti näiteks erinevate veebikeskkondade tutvustusest, mis toetaksid õppijate aktiivsemat kaasamist, aga ka videote loomise ja montaaži õpetusest. Inglisekeelsed vastajad tõid välja, et paljud seminarid ja koolitused olid eestikeelsed ja seetõttu tunti puudust seminaridest, kus tutvustataks efektiivse veebikursuse loomise võimalusi:

“An informative meeting on what help one could get. Many online seminars regarding BBB/Zoom, etc. were only in Estonian. I attended one seminar on Zoom in English which was offered. The only seminar, I believe.”

Mitmed vastajad tõid välja, et sel perioodil oleks olnud abi **moraalsest ja vaimsest toest**. Kuna periood oli kurnav, oodati enam mõistvat suhtumist ja ka tunnustust tehtud pingutuste eest. Toodi välja, et kuna enamasti oli õppejõududele suunatud pöördumised seotud erinevate korralduslike küsimuste ja koolituspakkumistega, oleks ka õppejõud vajanud olukorraga toimetulekul enam psühholoogilist toetust:

„Vähem "minge koolitusele" meile ja rohkem psühholoogilist mõistmist. Pidevalt tekkis tunne, et oleme ise süüdi kui midagi ei oska ja koolitustes nähti imerohtu kõigele. Aga ka õppejõududel on pered, ka raske aeg. Kõik läks väga tudengite teenindamise peale ja unustati oma töötajad ära.“

“Psychological support for the students and I.”

Vastustes nimetati **vajadust olla märgatud ja toetatud**, et tuntaks huvi ka õppejõu käekäigu järele. Veelgi enam oleks vastajate sõnul võinud olla seminare stressiga toimetuleku, läbipõlemise ennetamise ja vaimse tervise hoidmise kohta. Täiendavat abi vajati ka **füüsilise tervise hoidmisel**. Vastustest ilmneb, et periood põhjustas mitmeid terviseprobleeme, mille ennetamiseks oleks samuti

juhiseid ja abi oodatud. Välja toodi probleeme silmadega ning õlavöötmega. **Kurnatust** kirjeldati ka seoses pikkade veebiõppe päevadega sessioonõppes:

„Arusaamist, et veebiõppe ettevalmistamine ja läbiviimine (sessioonõppes 10-12 tunnised päevad arvuti taga) on tervist kahjustav. Kui püüdsin ise koormust reguleerida, andes üliõpilastele nt kirjaliku arutelu võimalusi, olid üliõpilased nõrdsinud, sest soovisid kohtuda ja arutleda. Mina olin aga kurnatud. Tekkisid mitmed silmapõletikud, pidevad peavalud jm. See oli lihtsalt ebainimlik periood.“

Leiti, et õppejõududel oleks võinud enamgi veel anda juhiseid füüsilise tervise hoidmiseks või pakkuma vahendeid ja võimalusi sportimiseks. Näiteks kirjutas üks vastaja järgmist:

„Puudust tundsin rühmavõimlemisest, ujumisest, kõigest, mis aidanuks kaduvat tervist alal hoida. TÜ spordiklubi klipid polnud paha, aga arvuti ees võimlemiseks peaks toas olema vastavalt ruumi ...“

Mitmed vastajad tõid välja ka **õppejõudude vaksineerimise** küsimuse. Näiteks leiti, et ülikool oleks võinud enam seista õppejõudude eelisvaksineerimise võimaluse eest.

Lisaks tundsid vastajad kaugõppe vältel puudust **isiklikust suhtlusest** ja **võimalusest kolleegide mõtteid ja kogemusi vahetada**. Eeskätt osutasid sellele vajadusele alustavad õppejõud, aga ka näiteks külalisõppejõud:

„Külalisõppejõuna heade praktikate jagamist/seminari. Külalisõppejõuna ei ole igapäevaselt õppetöös nii sees ja ilmselt ei jõua ka kõik head lahendused nii kohale.“

Kogemusseminarides oleks soovitud näiteks arutada erinevate meetodite üle, mida veebipõhises õppes kasutada ja üksteiselt õppida. Ühe alternatiivina pakuti vastuses välja ka näiteks õppejõudude veebifoorum, kus oleks saanud kasulikke näpunäiteid ja kogemusi jagada.

Avatud vastustes toodi ka välja, et mitmed vastajad tundsid, et nende **tehtud tööd ja pingutust ei märgatud ega tunnustatud** alati **kui suurt lisatööd**, kuna veebilahendustega tegeleti sageli vaba aja ja öötundide arvelt:

„Kuna ainete vormi (ja mõningal määral ka sisu) ümberkorraldamisega jooksvalt suurenes koormus ikkagi tunduvalt, kuid seda ei võetud kui koormuse suurenemist, vaid lihtsalt kui asja, mis on vaja ära teha.“

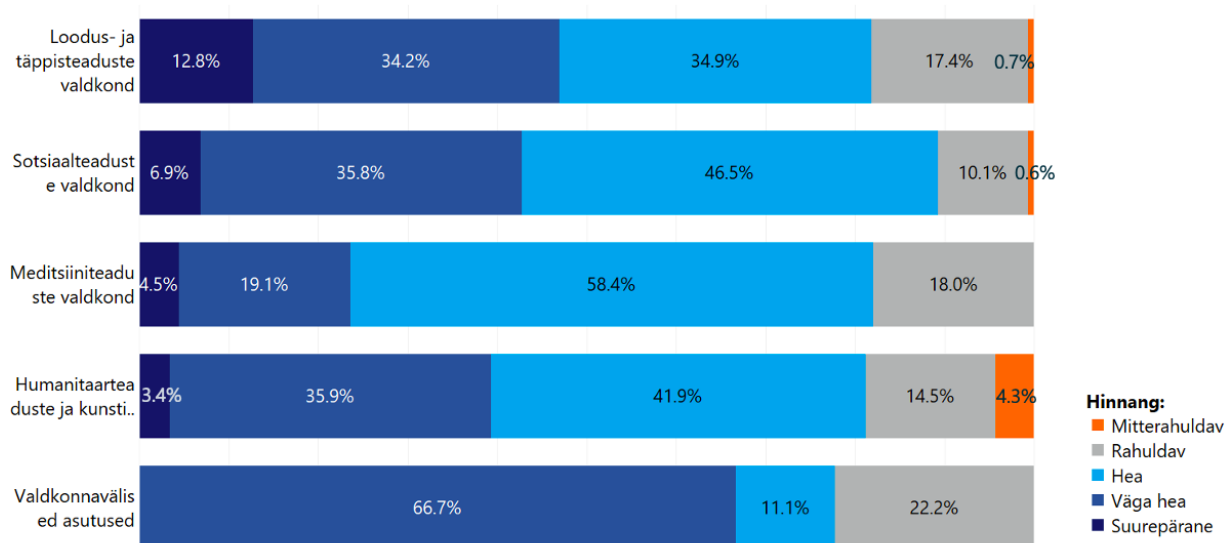
Õppetöö ümberkorraldamise kõrval tuli õppejõududel jätkuvalt täita ka teadustöötaja nõudeid, millest tulenevalt toodi välja, et tehtud lisatööd oleks võinud arvestada koormuse arvestuses. Paralleele distantsõppele üleminekuga seotud töömahus toodi uue õppeaine ettevalmistamisega. Õppejõudude ootus oli, et tehtud lisatööd märgataks:

„Rohkem kinnitust, et meie tohutut lisatööd õppematerjalide ettevalmistusel märgatakse ja hinnatakse.“

5 ÜLDINE HINNANG TARTU ÜLIKOOI TOIMETULEKULE

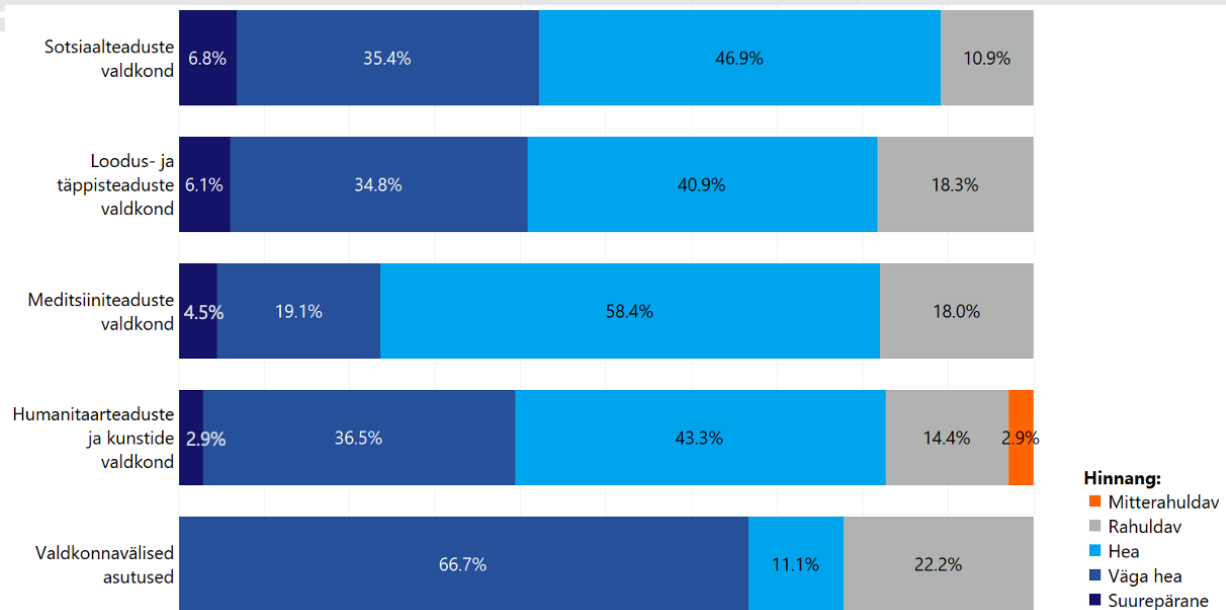
5.1 Kuidas hindate Tartu Ülikooli toimetulekut tervikuna?

Viimasena paluti õppejõududel avaldada oma arvamust seoses Tartu Ülikooli toimimisega eelmisel õppeaastal. Hinnates ülikooli toimetulekut seoses õpetamise ja õppimisega 2020/2021. õppeaastal tervikuna, oli valdkondade kaupa levinuimaks hinnanguks kogu valimis *hea* (228 vastanut ehk 40,50% kõikidest vastanutest). *Hea* oli ka levinuimaks vastuseks valdkondade kaupa (vt joonis 9): 41,90% humanitaarteaduste ja kunstide (49 vastajat), 34,90% loodus- ja täppisteaduste (52 vastajat), 58,40% meditsiiniteaduste (52 vastajat), 46,50% sotsiaalteaduste valdkonna töötajatest (74 vastajat). Valdkonnaväliste asutuste puhul oli aga levinuimaks vastuseks *väga hea* (6 vastajat, 66,70%). Populaarsuselt teine hinnang Tartu Ülikooli toimetulekule oli väga hea, mille valis kõigist vastanuist 173 inimest (30,73%), järgnesid *rahuldav* (77 vastanut, 13,68%), *suurepärase* (38 vastanut, 6,75%) ning *mitterahuldav* (7 vastanut, 1,24%).

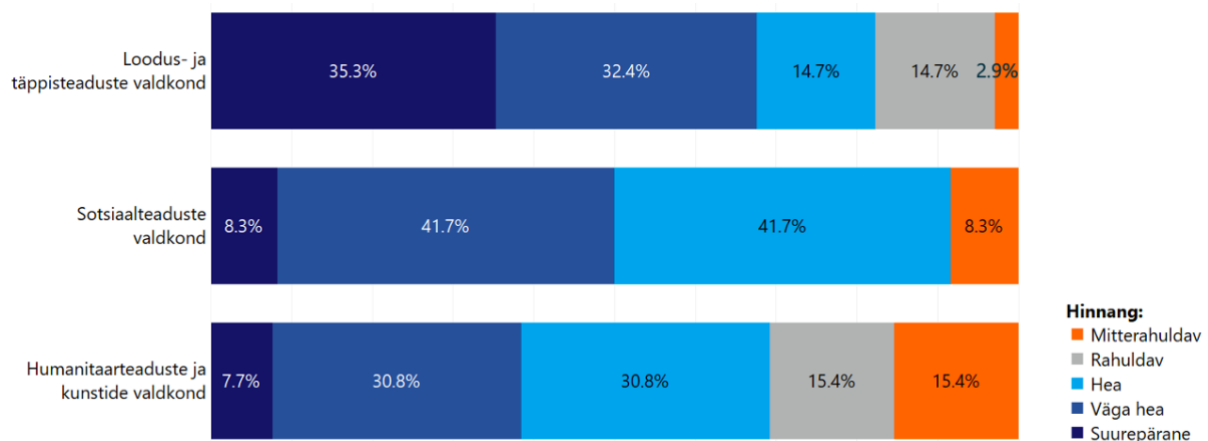
JOONIS 9. Hinnangud Tartu Ülikooli toimetulekule õpetamises ja õppimises 2020/2021. õppeaastal valdkondade kaupa

Eesti keeles vastanud hindasid ülikooli toimetulekut valdavalt *heaks* (vt **JOONIS 10**) – 58,4% (52 vastanut) meditsiiniteaduste, 46,9% (69 vastanut) sotsiaalteaduste, 43,3% humanitaarteaduste ja kunstide ning 40,9% loodus- ja täppisteaduste valdkonnast – küll aga oli valdkonnaväliste asutuste puhul levinuimaks hinnanguks *väga hea* (66,7%, 6 isikut). Kõige harvemini hinnati toimetulekut *mitterahuldavaks*.

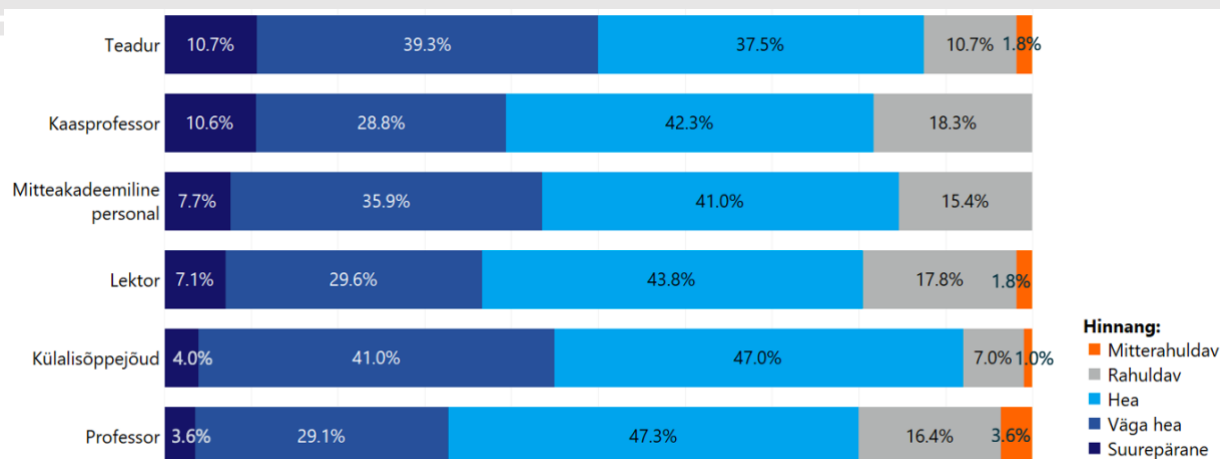
JOONIS 10 Eesti keeles vastanute hinnangud Tartu Ülikooli toimetulekule õpetamises ja õppimises 2020/2021. õppeaastal valdkondade kaupa

Inglise keeles vastanud hindasid ülikooli toimetulekut möödunud aastal valdavalt *väga heaks* (vt JOONIS 11) – 41,7% sotsiaalteaduste (5 vastanut) ja 30,8% humanitaarteaduste ja kunstide (4 vastanut) valdkonnast – küll aga oli loodus- ja täppisteaduste valdkonnas levinuimaks hinnanguks *suurepärase* (35,3%, 12 vastanut).

JOONIS 11 Inglise keeles vastanute hinnangud Tartu Ülikooli toimetulekule õpetamises ja õppimises 2020/2021. õppeaastal valdkondade kaupa

Ka ametikohtade kaupa oli populaarseimaks hinnanguks ülikooli toimetulekule *hea* (228 vastajat), millele järgnes *väga hea* (173 vastajat), *rahuldav* (77 vastajat), *suurepärase* (38 vastajat) ning *mitterahuldav* (7 vastajat). Järgnevalt on toodud välja hinnangud ka ametikohtade kaupa (vt JOONIS 12) andmaks ülevaate ametite gruppide kaupa. Küll aga ei esinenud ametikohtade vahel statistiliselt olulisi erinevusi.

JOONIS 12 Üldhinnang Tartu Ülikooli toimetulekule ametikohtade kaupa

Märkus: joonist tõlgendades on oluline silmas pidada, et joonisel on kajastatud töötaja esimene ametikoht (vt ka selgitust vastajate taustaandmete juures). Ühel töötajal võib olla Tartu Ülikoolis mitmeid ametikohti, mida tuleb joonisel toodud tulemuste tõlgendamisel kindlasti arvestada.

5.2 Lisakommentaarisid

Avatud vastustes toodi välja, et vaatamata ootamatustest ja esinenud probleemidest saadi valdavalt uue õppekorraldusega hästi hakkama ja kohaneti võrdlemisi kiirelt; mõned vastanud olid aga kaugõppe suhtes väga negatiivselt meelestatud ning avaldasid soovi auditoorse õppe juurde esimesel võimalusel naasta. Ka siin punktis toodi välja, et tulid kasuks enne õppeaasta algust korraldatud seminarid ning mitmed vastanutest said tehniliste probleemide korral vajaliku abi:

“The IT and e-learning support is really excellent. Requests are answered almost immediately and the materials and videos are very clear in English too. As I am a Visiting Lecturer and do not speak Estonian, I probably missed some central information which could have been useful.”

Küll aga tõdesid mitmed õppejõud, et tervikliku pildi puudumise tõttu ei olnud neil võimalik ülikooli üldist toimetulekut objektiivselt hinnata. Ehk valiku „ei oska vastata“ hinnangu kaasamine oleks aidanud saada veel täpsemat pilti sellest, kuidas ülikooli toimetulekut hinnatakse.

6 SOOVITUSED TULEVIKUKS

6.1 Soovitused distantsõppe parendamiseks

Mitmed soovitused ning soovitud muutused toodi välja juba eelnevates avatud vastuses, kuid selles küsimuses toodi lisaks välja, et õppejõududele oleks abiks, kui **töökollektiivis oma hoiakuid kaugõppe suhtes muudetaks**, st „e-õpet [hakatakse] vähemalt sama väärtuslikuna [nägema] kui auditoorset õppetööd“:

„Ma arvan, et see poolteist aastat raputas kenasti ülikoolipere läbi. Osad said inspiratsiooni ja kasutavad rohkem e-õppe võimalusi, kombineeritud õpe/kaitsmised ei tundu enam olevat midagi võimatut jne. Teisalt on ka kindlasti veendunud oponente. Ma ei usu, et nende sundimine kuigi asja edasi viiks[...].“

Mitmete sõnul avastasid nad õppeaasta jooksul uusi veebilahendusi, mida mitmed kavatsevad ka edaspidi õppetöö efektiivsemaks muutmisel kasutada. Seega **plaanivad mitmed kombineerida veebi- ja auditoorse õppe vahendeid ja meetodeid**. Selle hõlbustamiseks oleks aga mitmete sõnul tarvis tagada vajalikud tehnilised vahendid ja vajadusel abi:

“Provide better access to equipment and different tools to record high quality audio and video.”

Ka siin punktis toodi välja **assistentide olulisust**, sest siis oleks õppejõududel keegi, kes aitaks neil tagada loengute, seminaride ja praktikumide toimimise. Samuti mainiti taas **selgete juhendite ja juhiste** ning õpetamist toetavate (tehnilistest) **vahendite ja koolituste olulisust**. Ühe lahendusena pakuti välja mõningased tsentraalsed lahendused, mis võiks aidata hõlbustada kaugõppe ettevalmistust ja läbiviimist:

*„Õppetöö korraldusega seotud tehnilised toimingud võtavad paraku väga palju aega. Ilmselt aitaks seda natuke leevendada mõned **tsentraalsed lahendused** (nt eelseadistatud keskkonnad, meetodid, vahendid, eeltäidetud vormid, juhendid jms, mida saaks kiirelt vastava valdkonna, teema või aine jaoks kohandada ja distantsõppe läbiviimiseks kasutada).“*

Lisaks rõhutati ka, et distantsõppele minekut peaks võtma kui uue aine loomist, mitte lihtsalt olemasoleva auditoorse aine veebi viimist, mis toob samuti kaasa eelnevast suurema töökoormuse ja ajakulu:

„Distantsõppe oleks vaja hoopis teisiti struktureerida ja üles ehitada kui klassikalised loengud. Vaheldumisi lühemad plokid ja vahetu suhtlemise sessioonid. Seda võib ise välja mõelda, aga oleks lihtsam, kui selleks oleks head näited ja tehnilised vahendid, mida oleks mugav kasutada tudengitega otsesuhtlemisks loengute ajal.“

Kaugõppe positiivse küljena tõi üks vastanu välja võimaluse **pakkuda teistele ülikoolidele Tartu Ülikooli loenguid** nt valikainete näol, mis aitaks hõlbustada ülikoolidevahelist koostööd ja **suurendada üliõpilastele pakutavate (veebi-)ainete hulka**.

Siiski on kaugõppel omad piirangud, sest kommenteeriti, et kindlasti peaks **paremini läbi mõtlema praktikumide läbiviimise kaugõppes**. Nagu on ka eelnevalt välja toodud, ei ole mõnda praktikumi võimalik veebi vahendusel efektiivselt korraldada (nt meditsiiniteadus, kunstid, elektroonika ained), mistõttu oleks vaja mõelda, kuidas saaks neid praktikume viia läbi piiranguid ja olukorda arvesse võttes. Lisaks toodi välja vajadus luua selged juhised ja nõuded ka üliõpilastele ning mõelda veebieksamitele, st kaaluda platvormi ostmist või arendamist, mis hõlbustaks veebieksamite läbiviimist ja vähendaks akadeemilise petturluse võimalikkust:

“Rules and regulations from the board are necessary on how the students should behave during online seminars. EVERYONE must have their camera on, programs for digital exams such as DigiExam so the students can’t cheat in their exams.”

Rääkides saadud õppetundidest tõi vastanud välja, et eelnevad semestrid on neile eelkõige andnud teadmise ja ka kogemuse, kui palju aega kaugõppe nõuab ning tulenevalt sellest osatakse tulevikus oma aega paremini planeerida ja jaotada. Samuti toodi välja, et tuleb kasuks **kindla plaani loomine** tulevasteks semestriteks, et kõigil oleks selgem arusaam ja teadmine, kellelt vajadusel abi paluda. Ka siin ütlesid mitmed vastajad, et kavatsevad ka **kontaktõppe jätkumisel mingeid kaugõppemeetodeid kasutada**, kuna need on kohati efektiivsemad ajakasutuse mõttes (nt enesekontrollitised, salvestatud loengud puudujatele, iseseisvate tööde hulga suurendamine, veebikohtumised/-konsultatsioonid) ja võimaldavad teha **koostööd kolleegidega, kellel ei ole võimalus Tartusse** või Eestisse **tulla**:

“I would continue to use digital lectures since I cannot plan to travel to Tartu freely yet.”

“Running some conferences, workshops, and seminars online enables the wider participation of people from other countries and departments. While it is desirable to go back to in person teaching and academic activities, it is great to continue to encourage these events to make the most of this kind of exchanges. The pandemic has also made visible that the needs of students and staff who live with certain mental health issues, and physical and non-physical disabilities, can be accommodated with a lot more ease than we usually make it seem. [...]”

Kiideti ka **veebikaitsmisi**, sest see võimaldas kohal olla ka neil, kes ei oleks saanud Tartus olla.

Välja toodi ka **paindlikkust**, mida kaugõppe kohati võimaldab, kuid millest kontaktõppe puhul vahel puudu jääb (nt eelsalvestatud või reaalse veebiloengud kui õppejõud ei saa Tartus olla). Paljude sõnul ei asenda kaugõppe lähiõpet küll täielikult, kuid **mõlemal on omad tugevused**, mida on võimalik kombineerida. Mitmed õppejõud tõi siin just välja eelpool mainitud **pööratud klassiruumi meetodit**, mis oli nende ainetes väga efektiivne, mistõttu kavatsetakse seda edasi kasutada ning soovitatakse ka teistele.

Siiski oli distantsõppe mõnele õppejõule pigem **negatiivne kogemus** suure koormuse tõttu, mida arvesse ei võeta. Samuti ei peetud distantsõpet sobivaks püsivaks lahenduseks pikemas perspektiivis:

„Ma ei soovi mitte midagi sellest kaasa võtta. Seni, kuni ülikool jätkab distantsõppe koormuse (mh finantsilise) lükkamist õppejõudude ja üliõpilaste kaela, ei muutu midagi paremaks.[...]”

“I take that online teaching does not work as a permanent solution and that we need to favour teaching in class as much as possible.”

Enamik õppejõududest tõi välja, et edaspidi on oluline hoolikalt läbi mõelda, kuidas aineid kavatsetakse läbi viia ning selleks vastavad ettevalmistused teha, et minimeerida ootamatusi ja ebameeldivaid üllatusi. Mitmed vastajad avaldasid ka siin punktis taas soovi **kuulda rohkem teiste õppejõudude kogemustest**, et saada uusi ideid või teadmisi ning õppida teiste kogemustest:

„Valdkondadeüleselt heade näidete (lahenduste) tutvustamiseks lühikesed seminarid, kus autorid tutvustavad, mida ja kuidas tegid. Et ained niikuinii olemuselt ei kattu, siis ei peaks see tutvustus olema detailne -- detaile saab pärast individuaalselt täpsustada.”

„Kõike eelpool kirjeldatud teen ka edaspidi ja soovitan ka teistele. Olen see kolleeg, kes teisi toetab ja e-õppes nõustab. Omavahel arutamise võiks samuti tulevikku kaasa võtta. Seda oli kohati rohkem kui tavalistel aegadel. Ja muidugi koosolekud - mitte kunagi varem pole koosolekutel nii palju osalejaid olnud kui nüüd mil ei pidanud selleks kohale sõitma.”

KOKKUVÕTE

Õppejõud hindasid Tartu Ülikooli toimetulekut 2020/2021. õppeaasta õpetamises ja õppimises valdavalt heaks või väga heaks. Enamik küsimustikule vastanud õppejõududest leidis, et nad said ülikooli kaudu piisavalt teavet õppekorralduse kohta ning neil oli piisavalt vahendeid distantsõppe korraldamiseks. Distantsõppe perioodil rakendati mitmekesiseid veebiplatvorme ja programme. Enim kasutati distantsõppe meetoditena veebiseminare, - loenguid ja – eksameid ja neid hinnati ka üliõpilaste kaasamisel ning nende õppimise toetamisel tõhusaimateks.

Esile võib tõsta mitmeid **positiivseid aspekte**, mis distantsõppe kogemusega kaasnesid. Näiteks hindasid õppejõud oma *digioskuste arengut* ning õnnestunuks peeti ka veebikaitsmiste võimalusi. Kõige olulisemaks võib pidada ehk seda, et distantsõppe kogemusele tuginedes kavatakse *väljatöötatud veebipõhiseid õppe-, juhendamise- ja hindamismeetodeid ning -vahendeid kasutada ka edaspidi õppe paindlikumaks muutmiseks*.

Samas puutusid õppejõud 2020/2021. õppeaastal kokku ka mitmete **probleemidega**. *Distantsõppele üleminek ning sellega seotud õppe ümberkorraldamine suurendas oluliselt õppejõudude töökoormust*. Ümberkorraldusi õppes ja hindamises hinnati samaväärseks uue aine ettevalmistamisega, samas tajusid õppejõud, et tehtud tööd ei tunnustata selle vääriliselt. Probleemina võib välja tuua *teadmatuset eelseisva osas* – info õppetöö korralduse võimaluste kohta muutus nädalate jooksul, seetõttu tuli üha uuesti reageerida uuenenud infole ning pikemaajalise tervikliku planeerimise asemel oli võimalik otsida vaid ajutisi lahendusi. Selle tulemusel kannatas kokkuvõtteks ka *õppejõudude vaimne ja füüsiline heaolu*.

Kogeti *tehnilisi probleeme*, nii enda arvuti, internetiühenduse ja veebiprogrammidega, kuid õppetöö läbiviimist häirisid ka üliõpilaste tehnilised probleemid. Eriti perioodi alguses tuli õppejõududel distantsõppe läbiviimiseks ja selle hõlbustamiseks vajalikke lisavahendeid sageli soetada enda (teadus-)raha eest, kuna ülikooli pakutavaid vahendeid ei jätkunud kõigile. Kohati puudus ka ülevaade valdkondades kättesaadavatest tehnilistest võimalustest. Õppejõude häiris ka *vähene kontakt üliõpilastega veebiloengutes ja –seminarides*: üliõpilaste sisselülitamata veebikaamerad või õppetöö ajal teiste tegevustega tegelemine ei võimaldanud õppejõududel luua õppijatega tõhusat kontakti. Muret tunti *veebipõhise hindamise usaldusväärsuse* pärast, eriti juhtudel, kus veebipõhiste eksamite tulemused olid võrreldes varasematega oluliselt kõrgemad. Akadeemilise petturluse võimalusi minimeerivate või välistavate veebieksamite ettevalmistus nõu-dis õppejõududelt palju lisaenergiat, samas leiti, et üliõpilaste jaoks oli distantsõppes hinde saamine võrreldes tavaõppega oluliselt vähem pingutust nõudev. Probleemne oli õppejõudude kogemustes ka tõhusate *praktikumide läbiviimine distantsõppes*, seda eriti näiteks meditsiiniteaduste või kunstide valdkonnas.

Õppejõudude kogemustele tuginedes toome edasiseks välja tuua järgmised **ettepanekud**:

- *Langetada otsuseid õppetöö korraldamise kohta etteulatavalt pikemale perioodile* – see võimaldaks õppetööd terviklikumalt ja sidusamalt kavandada ja annaks kindlustunde nii õppejõududele kui üliõpilastele.
- Ebakindluse vähendamiseks *edastada selgeid ennetavaid juhiseid ning sõnumeid nii ülikooli kui instituutide tasandil*.

- *Toetada õppejõudude vaimse ja füüsilise heaolu säilimist distantsõppe perioodil:* tunnustada tehtud lisatööd töökoormuse tõusuna, luua võimalusi sotsiaalseks suhtluseks ja tervise edendamiseks.
- *Laiendada distantsõppe perioodil õppejõude toetavate õppedisainerite ringi.*
- *Tõsta õppejõudude teadlikkust erinevatest olemasolevatest toetusvõimalustest* (nt õppekonsultantidelt, oma instituudi e-õppe tugispetsialistilt või arvutiabilt toe saamine).
- *Laiendada distantsõppe perioodil õppejõude toetavate õppeassistentide ringi.*
- Pakkuda õppejõududele *distantsõppe mitmekesiste tehniliste ja metoodiliste võimaluste omandamiseks* täiendavaid *koolitusi*, sealhulgas nii inglisekeelseid kui ka teatud näidislahendusi pakkuvaid koolitusi.
- Määratleda võimalused ja reeglid *püüangute nõuetega arvestavate praktikumide korraldamiseks*, mis on vajalikud õppe kvaliteedi säilimiseks.
- Kaaluda *veebieksamite ja -kontrolltööde läbiviimiseks vajaliku spetsiaalse platvormi ostmist või arendamist*, et vähendada võimalusi akadeemiliseks petturluseks.